

DOMAGOJ VIDOVIĆ
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR-10000 Zagreb
dvidovic@ihjj.hr

TOPONIMIJA TREBINJSKE ŠUME I POVRŠI

U ovome se radu obrađuje 935 toponima na području Trebinjske šume i Površi, područja jugozapadno od Trebinja. Bogatu je toponomastičku građu toga područja prikupio i 1903. objavio srpski etnolog Obren Đurić-Kozić, no tek se ovim radom ona toponomastički razrađuje. Navedeno se područje nalazi unutar prostora Trebinjsko-mrkanske biskupije i Eparhije zahumsko-hercegovačke i primorske, odnosno na razmeđu zapadnoga i istočnoga kršćanstva. Navedeni je pogranični položaj uvjetovao obilne i česte smjene stanovništva te promjene u njegovu vjerskome sastavu. U prvome se dijelu rada obrađuju mjesni ojkonomi, a središnji se dio rada odnosi na motivacijsku razredbu toponima. Obrađeno je područje osobito bogato odrazima različitih hidronimijskih naziva u toponimiji (npr. *Kalac*, *Lokužina*, *Pištet*, *Puč*, *Reva*, *Rovanj*, *Rveč*, *Taleža*, *Uskoplje*, *Vru-lja*). Unutar skupine kulturnopovijesnih toponima ističe se toponim *Veles-do*, koji bi mogao biti prežitkom pretkršćanskih slavenskih vjerovanja. Iz toponima antroponimijskoga postanja razabiru se imena mjesnih srednjovjekovnih rodova te migracije iz Trebinjske šume i Površi prema zapadnijim dijelovima Hercegovine i južnodalmatinskim otocima. U mjesnoj se toponimiji ujedno nahode romanski, turski i albanski jezični tragovi, a dijalektološki su relevantni mogući povijesni (*Bobuisch*) i suvremeni (*Ržišća*) šćakavski tragovi te leksički (npr. *dubrava* i *osao*) prežitci.

1. Uvod

U ovome se radu obrađuje toponimija Trebinjske šume i Površi, područja jugozapadno od Trebinja u hercegovačkome dijelu dubrovačkoga zaleđa. Riječ je o iznimno rijetko naseljenome području izloženom stalnim (ratnim i mirnodopskim) sukobima. Ono se u kasnome srednjovjekovlju nalazilo na razmeđu sklavinija Tribunije i Huma te dubrovačke komune (od 1358. Dubrovačke Republike). Nakon osmanlijskih osvajanja to se područje našlo na granici između Osmanškoga Carstva i Dubrovačke Republike te u blizini mletačkih posjeda u Boki kotorskoj, a nakon pripojenja Bosne i Hercegovine Austro-Ugarskoj smješteno je

na bosanskohercegovačkome dijelu hrvatsko-crnogorsko-bosanskohercegovačke tromeđe. Nakon Rata u Bosni i Hercegovini (1991. – 1995.) upravo je tim područjem prošla granica između dvaju bosanskohercegovačkih entiteta podijelivši ga između Općine Ravno (Federacija Bosne i Hercegovine) i Grada Trebinja (Republika Srpska).

Povijesni su toponimi i dio ojkonima toga područja djelomično obrađeni (iznesene su povijesne potvrde i neka etimološka tumačenja) u radovima povjesničara Đure Tošića (1990, 1998), Marka Vege (1957, 1982), Vojislava Koraća (1966, 1971), Mihajla Dinića (1967), Ljube Sparavala (1979) i Pavla Anđelića (1999) te zemljopisca Jevte Dedijera (1990). Trebinjskom su se toponimijom bavili i onomastičari poput Save Pujića (2003), koji je iscrpno obradio trebinjsku ojkonimiju (unutar koje je rastumačio većinu ojkonima Trebinjske šume i Površi), te Dragomira Vujičića (1969), koji je obradio odraze toponimijskih naziva u Zupcima, području smještenom istočno od Površi i južno od Trebinja prema Konavlima. Vrlo je bogatu toponimijsku građu Trebinjske šume, Površi i Zubaca u studiji *Šuma, Površ i Zupci u Hercegovini* 1903. iznio Obren Đurić-Kozić. Iako su se navedenom studijom obilno služili znanstvenici iz različitih područja (uz povjesničare i povjesničare umjetnosti njome su se osobito često služili etnografi i etnolozi), iznimno vrijedna toponimijska građa iznesena u toj studiji ni gotovo 120 godina nakon objave nije toponomastički obrađena. Ta je građa osobito vrijedna zbog toga što su Trebinjska šuma i Površ (u nešto manjoj mjeri i Zupci, koji se u ovome radu ne obrađuju) gotovo potpuno iseljeni uz iznimku naselja Ivanjica i Uskoplje (u kojima živi velik udio doseljenika), koja se nalaze uza granični prijelaz na glavnoj prometnici koja iz Dubrovnika vodi u Trebinje. Danas bi bilo nemoguće prikupiti tako bogatu građu zbog golemih razmjera iseljavanja i trauma izazvanih ratnim zbivanjima tijekom Rata u Bosni i Hercegovini (1991. – 1995.). Ovaj se rad stoga uglavnom temelji na građi koju je prikupio Obren Đurić-Kozić. Ona je u manjoj mjeri dopunjena višegodišnjim terenskim i arhivskim istraživanjem.¹

2. Mjestopis i kratak povijesni pregled

Trebinjska šuma i Površ u razvijenome su srednjem vijeku bili podijeljeni između Huma i Tribunije. U kasnome srednjovjekovlju horonim je Površ imao dva referenta. Na zapadu se odnosio na gorske predjele Popova istočno od prodoline Dubrave (od Zavale do Belenića), Bobane, Lug (područje koje se naslanja na jugoistočni krak Popovskoga polja) te veći dio današnje Trebinjske šume (osim današ-

¹ Na ovome mjestu posebno zahvaljujem Općini Ravno, poglavito načelniku Andriji Šimunoviću i Stani Burić, suradnicima na terenu Stanislavu Vukorepu i Vesni Slobodan te vodiču i vozaču Marku Dubelju. Stanislavu Vukorepu ujedno zahvaljujem na ustupanju potrebne literature, što je uvelike ubrzalo pisanje ovoga rada.

njih naselja Zaplanik, Uskoplje i Ivanjica), koji su se nalazili u župi Popovo unutar granica Huma (dalje ću u ovome odjeljku to područje nazivati humska Površ). Humska se Površ (*Pouers, Pouersie*) prvi put spominje 1426. (Dinić 1967: 60). Na istoku se srednjovjekovni toponim Površ gotovo poklapao s istozvučnim suvremenim toponimom (obuhvaćao je još naselja Zaplanik, Uskoplje i Ivanjicu, koja danas pripadaju Trebinjskoj šumi). To je područje bilo u sastavu Tribunije (dalje ću u ovome odjeljku to područje nazivati tribunijska Površ). U povijesnim se vrelima tribunijska Površ spominje 1372. (Pujić 2003: 135). Granica se između Huma i Tribunije (a time i humske i tribunijske Površi) na obrađenoj području približno poklapala s granicom između današnjih predjela Trebinjske šume i Površi, tj. protezala se od Bosanke prema Golubovu kamenu, pa je išla preko Nenovića, Začule i Huma do Jasenice i Đedića u Lugu² (Đurić-Kozić 1903: 1151). Nakon osmanlijskih osvajanja humska je Površ obuhvatila središnji i istočni dio Popova koji se nazivao Timar, a cjelokupno je područje istočno od Timara pripalo Nahiji Bobani. Tijekom osmanlijske vladavine humska se Površ uglavnom dijelila na Bobane³ i Žuroviće⁴ (ti su horonimi motivirani imenima mjesnih vlaških rodova) te se otad horonim Površ odnosi isključivo na područje povijesne tribunijske Površi (koja je obuhvaćala i tri naselja današnje Trebinjske šume). Horonim Šuma, koji se u povijesni vrelima spominje od 1716. (Pujić 2003: 153), postupno je istisnuo povijesni horonim Žurovići, a u XX. stoljeću cjelokupno se područje naziva Trebinjskom šumom.

Položaj je na tromeđi Huma, Tribunije i Dubrovačke Republike (na čijemu se razmeđu prožimalo katolištvo i pravoslavlje uz znatnu krstjansku nazočnost), a zatim na granici između Dubrovačke Republike i Osmanskoga Carstva (uz blizinu mletačkih posjeda u Boki kotorskoj) uvjetovao stalne mijene stanovništva.

Na području Tribunije još su prije dolaska Slavena osnovane Kotorska i Risanska biskupija, a koncem X. stoljeća u povijesnim se vrelima prvi put spominje Trebinjska biskupija, najstarija katolička biskupija u Bosni i Hercegovini osnovana nakon doseljenja Slavena, kojoj je pripadalo i ovim radom obuhvaćeno područje.⁵ Dolaskom pod vlast raških župana te zatim Nemanjića (koji su Tribuni-

² U puku postoji predaja o državi Ivan-bega koja trebinjsko područje odvaja od ostatka Hercegovine.

³ Pritom treba napomenuti da su Bobani u širem smislu obuhvaćali Bobane u užemu smislu (današnje Bobane) i nizinski predio Lug istočno od Popovskoga polja. Vlasi se Bobani u povijesnim vrelima spominju od 1393. (Kurtović 2012: 23).

⁴ Vlasi se Žurovići u povijesnim vrelima spominju od 1432. (Kurtović 2011: 658). Horonim Žurovići znatnije je ušao u uporabu u XVII. stoljeću osnutkom katoličke misije te poslije župe Žurovići, koja je uz dijelove Trebinjske šume obuhvaćala još Bobane te Golubinac i Beleniće u Popovu. Prethodno se i na Žuroviće odnosio horonim Površ pa Bobani.

⁵ U ovome ću se dijelu rada znatnije osvrnuti na katolike jer je pravoslavna sastavnica stanovništva opširno obrađena u radovima Vojislava Koraća (1966, 1971) i Đure Tošića (1990, 1998), a ka-

jom vladali gotovo dva stoljeća, a Humom, uz povremene prekide te veću samostalnost humskih župana, više od stoljeća) i osnutkom Eparhije humske 1219. na područje se Trebinjske biskupije (iz koje je 1253. biskupa Salvija protjerao Stefan Uroš I. Nemanjić nakon čega je biskup utočište pronašao na Mrkanu⁶), pa tako i Trebinjsku šumu i Površ, sve snažnije širi pravoslavlje. Katolike je tijekom tih godina nastojala zaštititi Jelena Anžuska (1236. – 1314.) obnovivši i izgradivši mnoge katoličke crkve i samostane te nadarivši ih posjedima. Iz razdoblja njezina djelovanja potječu crkve svete Tekle u Orahu i svetoga Petra na Zaplaniku, a možda i crkva svetoga Tripuna u Uskoplju. O katolicima u okolici Trebinja (*de Tribigna de Sagra*) svjedoče i pojedini dokumenti poput jednoga iz 1437. u kojemu se kao pčelar spominje *latin* (katolik) Petković (*Latino Petchouich*; Kurtović 2010: 16). Otjecanje se katoličkoga stanovništva ubrzalo nakon osmanlijskih osvajanja. Prvi su podatci o brojnosti katolika zabilježeni 1624. kad se navodi kako u trebinjskome okrugu živi 80 katoličkih obitelji. Prema Stanju duša Trebinjsko-mrkanske biskupije iz 1639. u Trebinjskoj je šumi i Površi živjelo 14 katoličkih obitelji (6 obitelji u Kaladžurđevićima, 4 obitelji u Orahu te po 2 u Berovićima i Slavogostićima; Jačov 1983: 401). Godine 1645. dominikanac Josip Marija Bonaldi spominje 135 katoličkih duša u 15 domova u Žurovićima, koji su uza sela Trebinjske šume – Beroviće, Orah, Slavogostiće, Vukoviće, Jasenicu i Orah – obuhvaćali i selo Grepći u Bobanima (Sparavalo 1979: 75). Bonaldi ujedno napominje kako je u Žurovićima više od 15 obitelji prešlo na pravoslavlje, a dvije na islam (Komadina 1988: 131) te opisuje ruševne crkve svetoga Petra na Zaplaniku i svete Tekle u Orahu. Godine 1675. – 1677. katoličkoj misiji Žurovići pripadala su naselja Kaladžurđevići, Slavogostići, Zaplanik, Berojevići (Berovići, napušteni zaselak Začule), Orah i Jasenac (Jasenica je napušteno selo nedaleko od današnjih Slavogostića). Godine 1708. u Slavogostiće je kao misionar poslan fra Franjo Studiće (Pandžić 1988: 106), a 1733. katolici su u Trebinjskoj šumi nastanjivali još samo Kaladžurđeviče (4 obitelji s 19 katolika) i Slavogostiće (jedna sedmeročlana obitelj; Krešić 2006: 451). Od druge polovice XVIII. stoljeća Kaladžurđevići su ostali jedino selo u Trebinjskoj šumi s katoličkom većinom. Posve pouzdanih statističkih podataka o katolicima u Površi nema, no među 80 katoličkih kuća u okolici Trebinja, koje se 1624. spominju u izvješću Blaža Gračanina o stanju katolika u Trebinjsko-mrkanskoj biskupiji, zacijelo je bio i onih s Površi. Na katoličku prisutnost u Površi posredno upućuje spomen sela Bijela, između Rupnoga Dola i Glavske, u kojemu su »nekad živjeli Latini« (Đurić-Kozić 1903: 1218, 1219). Štoviše, Obren Đurić-Kozić (1903: 1172) za rodonačelnika jednoga od najstarijih rodova iz Trebinjske šume navodi da je »po svoj prilici katoličkoga podrijetla«. Riječ je o rodu Pravica, čiji se rodonačelnik nastanio u Mastapića gaju kod Desin-Sela, a zatim prešao u Bijelač i Dražin-Do.

tolička tek uzgredno u radovima o povijesti Trebinjsko-mrkanske biskupije (npr. Komadina 1988).

⁶ Od 1391. biskupija se naziva Trebinjsko-mrkanskom.

U vrelima se spominju i različite konavoske i župske obitelji koje su se doseljavale u Površ te prelazile s katolištva na pravoslavlje, među kojima je najstarija obitelj Đivanić, koja se doselila oko 1700. (Đurić-Kozić 1903: 1236). Tragovi su katoličke prisutnosti posredno razvidni i u odrazima osobnoga imena *Juraj*. Tako su u popisu iz 1585. zabilježena četiri nositelja osobnoga imena *Juraj*⁷ (u Biogradu i Dražin-Dolu; Aličić 2014: 227, 233, 238). Na katoličku prisutnost upućuje i dio toponima antroponimijskoga postanja, što će se opširnije razložiti dalje u radu.

Trebinjska su šuma i Površ ujedno područje s velikim brojem srednjovjekovnih pravoslavnih crkava (opširnije u Sparavalo 1979) te područje koje je u sastav Eparhije humske, najstarije pravoslavne dijeceze koja se prostire na području današnje Bosne i Hercegovine, ušlo od osnutka 1219. Nakon što su 1694. Mlečani razorili manastir Tvrdoš, redovnici su predvođeni vladikom Savatijem Ljubibratićem prešli u Duži, u kojima su se nalazili posjedi tvrdoškoga manastira, gospodarske zgrade i manja crkva posvećena isprva svetomu Pantelejmonu, pa Pokrovu Bogorodičinu. Manastirska je slava iz Tvrdoša prenesena na Duži te je manastirska crkva nakon dolaska tvrdoških redovnika posvećena Uspeniju Presvete Bogorodice. Manastir je s bio sjedištem hercegovačkoga mitropolita do ukidanja Pečke patrijaršije 1776., a često je stradavao tijekom ustanaka (1857., 1861. i 1877.) mjesnoga stanovništva protiv Osmanlija (godine 1858. redovnici su morali izbjeci u Dubrovnik), ali i u požaru (1886.). Iako se nalazio u blizini bojišnice između hrvatskih i srpskih snaga tijekom Rata u Bosni i Hercegovini, manastir nije znatnije oštećen.

3. Ojkonimija Trebinjske šume i Površi

Prve su potvrde ojkonima na obrađenome području zabilježene u XIII. stoljeću, a većina je imena naselja u povijesnim vrelima zabilježena do konca XV. stoljeća. U suvremenim se službenim popisima, koji se u Bosni i Hercegovini provode od 1879., navode 42 naselja: Baonine, Bijelač, Biograd (zapisano i kao Bijograd), Bobovišta, Cerovac, Desin-Selo, Dražin-Do, Duži, Đedići, Glavska, Gola Glavica, Hum, Ivanjica (iako se mjesno češće izgovara Ivanjica, službeno je ime naselja Ivanica), Jušići, Kaladžurđevići, Klikovići, Krajkovići, Kremeni Do, Krnjevići, Kučići, Kutina, Lapja, Ljekova, Ljubova, Marić-Međine, Mionići, Mrnjići, Nenovići, Orah, Orašje (službeno se naselje naziva Orašje Površ zbog toga što se u negdašnjoj trebinjskoj općini nalazilo još jedno istoimeno naselje koje se službeno naziva Orašje Popovo), Petrovići, Poljice (službeno se naselje naziva Poljice Čičevo zbog toga što se u negdašnjoj trebinjskoj općini nalazilo još jedno istoimeno naselje koje se službeno naziva Poljice Popovo), Rupni Do, Slavogostići, Slivnica

⁷ Nositelji osobnih imena Juraj i Mihovil spominju se i u Uskoplju u Trebinjskoj šumi u tim dvama popisima.

(službeno se naselje naziva Slivica Površ zbog toga što se u negdašnjoj trebinjskoj općini nalazilo još jedno istoimeno naselje koje se službeno naziva Slivnica Bobani; mjesno se naselje naziva i Slimnica), Sparožići, Taleža, Uskoplje, Uvjeća, Volujac, Vukovići i Začula.

Godine 1948. na obrađenome su području živjela 2680 stanovnika. Naselja koja su imala više od stotinu stanovnika bila su Hum (194), Glavska (138), Volujac (137), Orah (120), Poljice (112) i Taleža (102). Broj je stanovnika tijekom posljednjega predratnog popisa 1991. godine pao na 1292, tj. broj se stanovnika više nego prepolovio. Više od stotinu stanovnika imali su Ivanjica (naselje je nastalo izdvajanjem iz naselja Uskoplje; 168), Hum (108) i Volujac (102), a manje od deset stanovnika imali su Marić-Međine, Nenovići i Uvjeća (po 8), Cerovac i Kaladžurđevići (po 7), Baonine i Vukovići (po 6), Jušići (5) te Petrovići (3). Dakle, broj se naselja s više od stotinu stanovnika prepolovio, a čak je devet naselja (godine 1948. nijedno naselje nije imalo manje od deset stanovnika) gotovo iseljeno. Po popisu iz 2013. obrađeno je područje imalo 949 stanovnika. Više od stotinu stanovnika imala su Lapja (195), Uskoplje (169) i Ivanjica (139), a manje od deset Ljekova (9), Đedići, Orašje i Začula (po 8), Krnjevići i Mionići (po 7), Kutina (6), Vukovići (4), Krajkovići i Zaplanik (po 3) te Petrovići, Rupni Do, Slivnica i Uvjeća (po 2). Potpuno su iseljena naselja Baonine, Cerovac, Gola Glavica, Jušići, Klikovići, Marić-Međine, Mrnjići, Poljice, Sparožići i Zagradinje. Čak su 24 (57,14 %) od 42 naselja u velikoj mjeri ili potpuno iseljena 1948. – 2013.⁸ Kad je riječ o narodnosnome sastavu stanovništva nakon Drugoga svjetskog rata, Hrvati su isključivi stanovnici Kaladžurđevića, a nastanjivali su još u znatnijemu udjelu Ivanjicu i Uskoplje. Izrazita su većina u svim ostalim naseljima Trebinjske šume i Površi bili Srbi. Nakon ratnih zbivanja Hrvati su, osim što su ostali isključivim stanovnicima Kaladžurđevića, postali većinskim stanovništvom u Uskoplju i još znatnijom manjinom u Ivanjici, danas čine oko 14 % stanovništva obrađenoga područja te im se udio u međupopisnome razdoblju 1991. – 2013. usedmerostručio (SBiH: 252–261).

3.1. Naselja u Trebinjskoj šumi

Trebinjska se šuma dijeli na tri područja: Pravice (obuhvaćaju naselja Bijelač, Dražin-Do, Gola Glavica, Sparožići i Taleža), Rašovići (obuhvaćaju naselja Cerovac, Cicina, Desin-Selo, Đedići, Jušići, Klikovići, Krnjevići, Kučići, Marić-Međine, Mionići i Petrovići) i Kurtovići (obuhvaćaju naselja Hum, Ivanjica, Kaladžurđevići, Krajkovići, Kutina, Orah, Slavogostići, Uskoplje, Vukovići, Začula i Zaplanik). Nekoć je Kurtovićima pripadalo i selo Gomiljani te dio sela Pridvorci u Trebinjskome polju (Đurić-Kozić 1903: 1109).

⁸ Zoran je primjer razmjera iseljavanja podatak kako nekoć najveće naselje na obrađenome području – Hum, koje je 1971. imalo 273 stanovnika, danas ima samo 14 stanovnika.

Na području su Trebinjske šume u povijesnim vrelima u razvijenome srednjem vijeku potvrđeni ojkonimi Svinja 1282. (Tošić 1998: 19)⁹, Ledenica¹⁰ (*Ledeniça*), Uskoplje 1284. (*Uscopie, Viscopium*; Lučić 1988: 63) i Taleža 1285. (*Tales, Talex, Thales*; Lučić 1988: 91). U kasnome se srednjem vijeku spominju Cicina 1305. (Pujić 2003: 179), Ljubovo 1326. (zabilježen je i lik *Liubuchouo*; Pujić 2003: 147), Začula 1327. (*Xazula, Çaçula, Zaççula, Xaçola, Azula* i *Sazule*; Pujić 2003: 136), Đedići 1339. (*Diedich*; Sparavalo 1979: 118), Orah 1372. (*Horac*; zapisano i kao *Orahovo*; Pujić 2003: 153), Bijela¹¹ 1374. (*Biela, Biella*; Vego 1957: 29), Bijelač (*Bielec*) 1397. (Tošić 1990: 70), Slavogostići 1414. (*Slauogostich*; DAD III/120), Hum 1416. (*Chelmum*; Kurtović 2010: 14), Krajkovići 1419. (Mandić Studo 2000: 329), Sparožići¹² 1420. (Tošić 1990: 72), Gola Glavica 1424. (Pujić 2003: 134), Kaladžurđevići¹³ 1437., Klikovići 1465. (*Clicoevichi*; Kurtović 2010: 19), Planik 1473. (*Planich*; poslije Zaplanik; Tošić 1990: 73), Obrće 1474. (*Obertie*; Tošić 1990: 74) te Dražin-Do i Kučići 1475. (Aličić 1985: 494, 498). U katastru iz 1585. spominju se Vukovići (Aličić 2014: 229), a u Stanju duša Trebinjsko-mrkanske biskupije iz 1639. Berovići (zapisani poslije i kao Berojevići) i Jasenica¹⁴ (Jačov 1983: 401). Godine 1701. u osmanlijskome se popisu sela oslobođenih od Mlečana spominju Cerovac, Desin-Selo, Jušići, Krnjevići, Kutina, Mionići, Nenovići¹⁵, Petrovići i Srnjak¹⁶ (Hafizović 2016: 314–325), godine 1717. Bjelin-Do¹⁷ (Pujić 2003: 134), a naselja Arbanaska i Marić-Međine spominju se tek u XIX. stoljeću.

3.2. Naselja u Površi

Iz Površi se katkad u područje Tretice ili Tretine izdvajaju sela Kreneni Do, Lapja, Luka, Poljice, Premišlje (potvrđen je i lik Premišlja) i Uvjeća. Površjem se u užemu smislu smatraju sela Biograd, Bobovišta, Duži, Glavska, Ljekova, Ljubovo, Mrnjići, Orašje, Rupni Do, Slivnica, Volujac i Zagrađinje (Đurić-Kozić 1903: 1109–1110).

⁹ Riječ je o napuštenome naselju nedaleko od Cerovca. Godine 1345. naselje se nazivalo Svinjarevo (Tošić 1998: 19). Treba napomenuti kako je svinjogojstvo bilo poprilično raširena grana stočarstva za koju se tijekom osmanlijske vladavine plaćao poseban porez (Aličić 1985: 504).

¹⁰ Naselje se 1442. naziva Carinom, a od 1878. Ivan(j)icom.

¹¹ U Bijeloj su se nalazili posjedi Trebinjske biskupije te vlasteoskoga roda Paštrović (Tošić 1990: 78).

¹² Rod se Sparožić spominje od 1368. (Hrabak 1956: 31).

¹³ Godinu prije (1436.) spominje se i rod Kaladžurđevići (Sparavalo 1979: 144).

¹⁴ Riječ je o napuštenome naselju u blizini Slavogostića.

¹⁵ Riječ je o zaseoku Slavogostića.

¹⁶ Srnjak je zaselak Oraha.

¹⁷ Danas je Bjelin-do predio u Humu, nekoć pašnjak, a danas područje uz napuštenu željezničku postaju.

U povijesnim se vrelima u Površi u razvijenome srednjem vijeku spominju naselja Biograd 1281. (*Belgrad*; Vego 1982: 123), Stubica 1295. (*Stulbiča*¹⁸; Lučić 1988: 295) i Bobovišta¹⁹ 1296. (zabilježen u genitivnome liku *in Bobousich*; Lučić 1988: 194). U kasnome se srednjem vijeku spominju Glavska 1322. (zapisana i kao *Glaska*; Dinić 1967: 25–28), Ljubovo 1326. (zapisano isprva kao *Ljubohovo*; Dinić 1967: 18–20), Mrnjići²⁰ i Orašje 1334. (Tošić 1990: 77), Slivnica 1387. (*Sliniza*, *Sliu-iniza*; Pujić 2003: 176), Sopoštica²¹ 1413. (*Sopostiza*; Tošić 1990: 80), Ljekova 1419. (Tošić 1990: 76), Drijen²² i Greben 1420.²³ (Tošić 1990: 80), Česvinica²⁴ 1422. (zapisani su i likovi *Česvenica* i *Češmenica*; Pujić 2003: 162), Poljice 1423. (*Poglize*; Tošić 1990: 83), Brestica 1469. (*Briestiza sub Gliubochou*; Tošić 1990: 76) te Lapja (zapisano kao *Hlapje* i *Hlapina*) i Duži²⁵ 1475. (Aličić 1985: 293, 506). Godine 1585. spominje se Volujac (zapisano kao *Volujag*, poslije i *Volujak*; Aličić 2014: 237), 1701. Baonine²⁶ (Hafizović 2016: 322), 1705. Zagradinje²⁷, a 1716. Uvjeća (Pujić 2003: 136, 180). U XIX. stoljeću spominju se naselja Luka, Premišlja (mjesno se izgovara i Premišlja) i Rupni Do.

3.3. Toponomastička razredba ojkonima

Najveći je dio ojkonima antoponimijskoga postanja. Srednjovjekovni su se pridjevci odrazili u ojkonimima *Cicina* (< *Cicina*²⁸ < *cica* ‘vrsta skakavca’), *Đedići* (< *Đedić*²⁹ ‘djedić, pripadnik nižega plemstva’), *Glavska* (< *Glavić*³⁰ < *glava*), *Ka-*

¹⁸ Riječ je o napuštenome naselju u blizini Mrnjića.

¹⁹ Područje se, pak, između Bobovišta i Sparožića u srednjemu vijeku nazivalo i Bobova ljut. Toponim je potvrđen od 1463. Na tome su predjelu, koji se nalazio uz karavanski put od Dubrovnika prema Trebinju, bili česti pljačkaški pohodi (Tošić 1990: 82).

²⁰ Danas su Mrnjići zaselak Orašja.

²¹ Riječ je o napuštenome naselju koje se nalazilo u blizini Rupnoga Dola.

²² Manje se naselje Drijen nalazilo na istoimenome prijevoju nedaleko od Bobovišta, na glavnome putu od Dubrovnika prema Trebinju.

²³ Greben se nalazio nedaleko od napuštenoga sela Bijeje te Rupnoga Dola.

²⁴ Riječ je o napuštenome naselju u blizini Volujca.

²⁵ Naselje je puk nazivao Tor.

²⁶ Baonine su danas zaselak Ljekove.

²⁷ Godine 1437. spominje se naselje *Sagrada* kod Trebinja (Kurtović 2010: 16). Možda je riječ o Zagradinju.

²⁸ Stanislav Cicina spominje se 1285. u Gacku (Dinić 1967: 93). Po pučkoj je predaji nekome stanovniku sela u mljeko upao skakavac te ga je progutao. Dobio je nadimak Cica te je po njemu prozvano selo (Đurić-Kozić 1903: 1185). Cice danas žive u selu Tulje u Popovu.

²⁹ Rod Đedić (Đedić, Djedić) spominje se u XIV. stoljeću (Sparavalo 1979: 118).

³⁰ Radoje Glavić premlaćen je nedaleko od Poljica u Površi kod posjeda vlasteoske obitelji Draganić (Tošić 1990: 82).

lađurđevići (< *Kalađurđević*³¹ < *Kalađurađ*), *Krajkovići* (< *Krajković*³² < *Krajko* < *Kranislav* ‘Hranislav’), *Kučići* (< *Kučić*³³ < *kuče* ‘pas’), *Petrovići* (< *Petrović*³⁴ < *Petar*), *Slavogostići* (< *Slavogostić*³⁵ < *Slavogost*), *Sparožići* (< *Sparožić*³⁶ < *sparoga* ‘šparoga’) i *Vukovići* (< *Vuković*³⁷ < *Vuk*), a vrlo vjerojatno još *Berovići*³⁸ (< *Berović* < *Bero* < *Berigoj/Berislav*), *Bijakići* (< *Bijak*³⁹ < *Bijo* < *Bjeloslav*) i *Mrnjići*⁴⁰. Na prezimena prvotnih stanovnika upućuju toponimi *Jušići* (< *Jušić*⁴¹ < *Jušo* < *Juraj/Jusuf*), *Krnjevići* (< *Krnjević*⁴² < *krnje* ‘krnjava osoba’), *Marić-Međine* (< *Marić*⁴³ < *Mara* < *Marija* + *međina* < *međa* ‘granica između posjeda’), *Mionići* (< *Mionić*⁴⁴ < *Miona* < *Mila* < *Miloslava/Radmila*) i *Nenovići* (*Nenović*⁴⁵ < *Neno* < *Nenad*). Osobnim su imenima motivirani ojkonimi *Bijelin-Do* i *Bijela* (usp. *Bijele*⁴⁶),

³¹ Marko Kalađurđević iz Žurovića spominje se 1436. (Sparavalo 1979: 73), a pridjevci Kalojurđević i Kaladurević zabilježeni su i u Dubrovniku i Boki kotorskoj (Korać 1966: 174).

³² Radovac Krajković spominje se 1419. (Mandić Studo 2000: 144).

³³ Rod se 1401. spominje u Zažablju (Anđelić 1999: 49). Ako je ojkonom ipak mlađega postanja, može ga se povezati s crnogorskim plemenom Kući (Đurić-Kozić navodi kako su selo napućili Sparožići doseljeni iz Kuća). Po predaji se selo nekoć zvalo Bijakići (Đurić-Kozić 1903: 1189). Navedeno ime zasad nije potvrđeno u povijesnim vrelima.

³⁴ Rod se Petrović spominje 1383. (Mandić Studo 2000: 430).

³⁵ Rod se Slavogostić spominje i ranije. Tako se 1395. spominje Obrad, sin Hrvatina Slavogostića iz Orahova (najvjerojatnije Orahova Dola) u dubrovačkome zaleđu (Foretić 1969: 94). Na trebinjskome području osobno je ime Hrvatina zabilježeno i među pripadnicima roda Mrdenović iz Trebinja 1435., a 1330. spominje se i vlastelin Hrvatina iz Rudina (*Cheruatini de Rudine*) kod Bileće. Godine 1445. spominje se župan Ratko Hrvatinić (Dinić 1967: 64, 79, 85).

³⁶ Ratman, sin Utješena Sparoge spominje se 1368. u katunu Ostoje Sparoge, a Radić Sparožić kao ugledan čovjek iz dubrovačkoga zaleđa 1372. (Tošić 1998: 259). Na Pelješcu, pak, postoji naselje Sparagovići.

³⁷ Na Ledenicama je uz kneza Pavla Radenovića carinarnicu držao i Vlatko Vuković (Tošić 1990: 75). Moguće je da je prezime Vuković nakon osmanlijske okupacije prevedeno u Kurtović (usp. tur. *kurt* ‘vuk’).

³⁸ Godine 1280. spominje se na trebinjskome području Bogdan Berušić (Dinić 1967: 3).

³⁹ Lik je Biochus na trebinjskome području zabilježen 1445. (Dinić 1967: 85).

⁴⁰ Rod je Mrnjavčević (*Mergnanj*) jedan od najstarijih rodova na trebinjskome području (Dinić 1967: 1–3). Prezime se izvodi od srodnih imena tvorenih od glagola *mrnjati* ‘mrmljati’ (Grković 1977: 142).

⁴¹ Prezime nije zabilježeno u literaturi.

⁴² Krnjevići danas nastanjuju Fatnicu kod Bileće, a potječu iz predjela Oputne rudine na zapadu Crne Gore (Milićević 2005: 438). Osobno je ime Krnja na trebinjskome području potvrđeno u prvoj polovici XIII. stoljeća (Pekić 2014: 88).

⁴³ Marići nastanjuju Biograd i Poljice. U istočnoj Hercegovini Hrvati nose prezime *Marić*, Srbi *Marić*, a Bošnjaci *Marić*.

⁴⁴ Prezime nije zabilježeno na trebinjskome području, ali jest u srednjoj Bosni i istočnoj Slavoniji.

⁴⁵ Nenoje Stipanović (*Nenoe Stipanouich*) iz Žurovića spominje se u povijesnim vrelima 1432. Godine 1451. spominje se i pridjevnik Nenojević (*Nenoeuich*; Kurtović 2011: 658).

⁴⁶ Narodno je ime Bijele potvrđeno u Trebinjskoj šumi od 1372., Biloslav sredinom XIV. stolje-

Desin-Selo (< *Desa*⁴⁷ < *Desislav* + *selo*), *Dražin-Do*⁴⁸ (< *Dražo* < *Dragomir/Dragoslav* + *do* ‘dol, udubina u kršu’), *Ivanjica* (< *Ivan*), *Lapja* (usp. *Hlapja* < *Hlap*⁴⁹), *Ljubovo* (usp. *Ljubohna*⁵⁰ < *Ljubo* < *Ljubibrat/Ljubomir*) i *Premišlje/Premišlja* (< *Premislav*⁵¹), a vjerojatno i *Ljekova*⁵². Etničkoga je postanja toponim *Klikovići* (< *Klikovići* ‘stanovnici područja podno brda Kličnja’), a etnonimskoga *Arbànskā*⁵³ (< *Arbanas* ‘Albanac’).

Odradzima su toponimijskih naziva motivirani ojkonomi *Greben* (< *greben* ‘strm i okomit vrh’), *Hum* (< *hum* ‘omanji brijeg pod travom’), *Luka* (< *luka* ‘vodoplavno zemljište’), *Poljice* (< *poljica* ‘malo polje’) i *Taleža* (usp. **otъlogъ* ‘močvarni predio’⁵⁴), a možda i *Uskoplje* (usp. *skopjak*⁵⁵ ‘vrelo’). Smještajem su naselja motivirani ojkonomi *Kutina*⁵⁶ (< *kut*) i *Svinja*⁵⁷ (usp. *vin* ‘krivina’; Šimunović 1991: 274), a prirodnim pojavama *Ledenice* (< *led*⁵⁸). Sastav se tla odrazio u toponimima *Bijelac*⁵⁹ (< *bijel*) i *Kremeni Do* (< *kremen* + *do*), površinska svojstva tla u toponimima *Gola Glavica* (< *gol* ‘bez biljnoga pokrova’ + *glavica* ‘obli vrh brda’) i *Rupni Do*⁶⁰ (< *rupa* ‘vrtača’ + *do* ‘dol, udubina u kršu’), a vode u toponimima *Slivnica* (< *slijev* ‘mjesto na kojemu se skuplja voda s okolnih strmina’) i *Sopoštica* (< *sopot* ‘vrelo iz kojega voda izlazi uz glasan šum’). Odnosni su ojkonomi *Začula* (*Čula* je brdo nad Začulom) i *Zaplanik* (*Planik* je obližnje brdo). Biljni su se nazi-

ća, Bilica/Bjelica 1412., a Bjelan 1436. (Dinić 1967: 56, 67, 90, 96).

⁴⁷ Narodno je ime *Desa* nosio humski župan *Desa* (1149. – 1162.).

⁴⁸ Za *Dražin-Do*, *Ljubovo* i *Ljekovu* Obren Đurić-Kozić (1903: 1170) bilježi predaju da su se u njima nastanila trojica braće: *Dražo*, *Ljuboje* i *Ljepeje*.

⁴⁹ U istočnoj je Hercegovini narodno ime *Hlap* potvrđeno od 1319. (Dinić 1967: 5).

⁵⁰ U vrelima je potvrđen lik *Ljubohovo*.

⁵¹ To narodno ime bilježi Milica Grković (1977: 160).

⁵² Osobno ime *Ljek* nosio je Ljek Ohridović s Površi (Mandić Studo 2000: 170). Pučkom se etimologijom ime povezuje s lokvom Ljekovišticom. Po predaji se s te lokve napio sveti Sava, nakon čega je lokvu blagoslovio te ona otad ne presušuje (Đurić-Kozić 1903: 1211).

⁵³ Savo Pujić (2003: 149) bilježi lik *Arbànačkā*, a naselje se danas službeno naziva *Arbànaškā*.

⁵⁴ Toponim *Talež* zabilježen je u Makarskome primorju (Vidović 2017: 556). Za izvođenje usp. Šimunović 2005: 254.

⁵⁵ Dunja Brozović Rončević (1997: 32), uz ogradu kako su tumačenje i apelativna uporaba vrlo dvojbeni, apelativ *skopjak* povezuje s glagolom *skopniti* ‘kopnjenjem prijeći u tekućinu’. S obzirom na to da je nedaleko od Uskoplja potvrđen i ojkonom *Ledenice*, izvođenje se od toga glagola čini mogućim. Pučkom se etimologijom toponim izvodi od **usko polje*.

⁵⁶ Pritom treba napomenuti da se u Cernici kod Gacka 1377. spominje Radič Kutinić, koji je bio u službi vlasteoske obitelji Ohmučević iz Slanoga (Dinić 1967: 54).

⁵⁷ Zbog neprozirnosti se ojkonomima pojavljuje i lik *Svinjarevo* (< *svinjar* ‘osoba koja drži svinje’).

⁵⁸ Dubrovčani su led nabavljali iz posebne vrste jama, tzv. ledenica (Pujić 2003: 169).

⁵⁹ Genitivni lik ojkonomima glasi *Biòča*.

⁶⁰ Istoimeno se naselje nalazi i u jugozapadnome dijelu Popova te je nekoć bilo sjedištem župe. Naknadno je sjedištem te župe postalo selo Trebinja (službeno se naziva Trebimlja).

vi okamenili u ojkonimima *Brestica* (< *brijest*), *Cerovac* (< *cer*), *Česvina* (usp. *česmina*), *Drijen* (< *drijen*), *Jasenica* (< *jasen*) te *Orah* i *Orašje* (< *orah*), a životinjski u ojkonimima *Srnjak* (< *srnjak* ‘srndać’) i *Volujac* (< *volujski* ‘volovski’ < *vol*). Na gospodarsku djelatnost upućuju toponimi *Bobovišta* (< *bobovište* ‘njiva zasađena bobom’), *Carina* (< *carina* ‘carinarnica’), *Duži* (< *duži* ‘brazda koju volovi mogu uzorati bez predaha’; Pujić 2003: 167), *Stubica* (usp. *stubao/stubal*⁶¹ ‘ograđeno vrelo’) i *Tor* (< *tor* ‘ograđeni prostor u koji se zatvara stoka’), a na obrambena zdanja *Biograd* i *Zagradinje* (< *grad* ‘utvrda’). Neprozirni su ojkonimi *Baonine* (koji se pučkom etimologijom izvodi iz naziva *ban*) i *Uvjeća* (možda prema *uviti*).

4. Motivacijska razredba toponima

U ovome se odlomku toponimi dijele po motivaciji. Uz toponim donosim osnovni podatak, a u bilješkama pod osnovnim tekstom dodatna objašnjenja. Uz toponime navodim i kratice područja na kojemu su zabilježeni:

P = Površ

Š = Trebinjska šuma.

4.1. Toponimi motivirani geomorfološkim odlikama zemljopisnoga objekta

4.1.1. Zemljopisni nazivi u toponimiji (toponimijski apelativi i izvedenice)

4.1.1.1. Odrazi toponimijskih naziva: *Bäre* (< *bara*⁶² ‘blatište’; P), *Bijēlī vāo*⁶³ (< *bijel* + *vao* ‘vala’; Š), *Brijēg*⁶⁴ (< *brijeg* ‘blaga uzvisina uz vodotok’; Š), *Dô* (< *do*⁶⁵ ‘udubina u kršu’; Š), *Dôla* (< *dola* ‘dolina’; Š), *Dôlac* (< *dolac* ‘manja krška udubina’; P), *Dôlina* (Š), *Dôlovi* (P, Š), *Gláva* (Š), *Glávica* (P), *Glávica* (P), *Grèbeni* (P), *Hr̂bačkī dō* (< *hrbat* ‘istaknuti izduženi dio uzvisine’; Š), *Hûm* (< *hum* ‘omniji brijeg pod travom’⁶⁶; Š), *Húmac* (Š), *Jāma*⁶⁷ (Š), *Kálac* (< *kalac* ‘malo blato’; P),

⁶¹ Stublenik je lokva u Začuli, a Stubica selište kod Mrnjića. Ujedno je Stubica vrh na granici između Površi i Zubaca. Ojkonim i oronim vjerojatno su motivirani postojanjem lokve ili zdenca. Opširnije o hidronimijskome apelativu *stubao/stubal* vidjeti u Brozović Rončević 1997: 6.

⁶² Apelativ *bara* u Zračblju i Popovu kadšto označuje i plodnu njivu. Bara je njiva u Volujačkome polju koja nije osobito rodna.

⁶³ Višerječne sam toponime najčešće svrstavao u skupine toponima s obzirom na prvi član toponimijske sveze. Od toga sam odstupio tek u nekoliko primjera (kao što je Bijeli vao) kad su nepočetni članovi toponimijske veze toponomastički zanimljiviji.

⁶⁴ Brijeg se nalazi u Đedićima, uza rijeku Trebišnjicu.

⁶⁵ U obližnjoj Župi dubrovačkoj dolac može biti ograđena i stepenasta površina (Bego-Urban 2010: 94).

⁶⁶ U mjesnim govorima pridjev *humno* označuje mjesto s blagom klimom pogodno za bavljenje poljoprivredom. Tako, primjerice, u selu *Hûmčāni* na prisojnoj strani Nevesinjskoga polja žito rađa kad i u južnijim i mnogo toplijim Dubravama. Apelativ se, pak, *humina* odnosi na plodno zemljište.

⁶⁷ Jama je lokva u Kutini.

Kàluža (< *kaluža*⁶⁸; Š), *Kào* (P), *Käoci* (usp. *Kalac*; P), *Käočina* (< *kalac* + *-ina*; P), *Köm*⁶⁹ (< *kom* ‘velika strmina’; ERHSJ II: 131; Š), *Kòrita* (Š), *Kük* (Š), *Ledínak* (usp. *ledina* ‘neobrađeno zemljište’; Š), *Lòkva* (P, Š), *Lòkanj* (< *lokanj*⁷⁰ ‘velika lokva’; P), *Lòkužina* (usp. *lokuža* ‘bara, glib’; P), *Lòkvanj* (usp. *Lokanj*; P, Š), *Lûg* (< *lug*⁷¹ ‘močvarno zemljište obraslo grmljem iz kojega se razvija šuma’; P), *Lúka* (< *luka* ‘vodoplavno zemljište’; P), *Lúke* (usp. *Luka*; P, Š), *Lžžina* (< *luža* ‘glib, ka-ljuža’; P), *Pècina* (P), *Pènjalo*⁷² (< *penjalo* ‘uspon’; P), *Plànik* (< *plana* ‘pasište’; Š), *Pištet* (< *pištet*⁷³ ‘lokva u koju se voda cijedi iz zemlje’; Đurić-Kozić 1903: 1116; P, Š), *Pòlje* (P, Š), *Poljica* (usp. *Poljice*; Š), *Poljice* (< *poljice* ‘manje polje’; P), *Pòrotak* (usp. *Poratak* < **ratak*⁷⁴ < *rt/ratac* ‘uzvisina na spoju dolina’; P), *Prèslo* (< *preslo* ‘prijevoj, uleknuće između dvaju brda’; P), *Prijévoj* (< *prijevoj* ‘uleknuće između brda’; P, Š), *Prénslo* (usp. *Preslo*; Š), *Provàlija* (< *provalija* ‘ponor’; Š), *Puč* (< *puč*⁷⁵ ‘zbiralište vode’ < dalm. **put^siu*; P, Š), *Ravànina* (usp. *Ravni*; Š), *Ràvni* (< *ravan* ‘ravnicina’; P), *Ròvanj* (< *rovanj*⁷⁶ ‘lokva’; Š), *Řt* (usp. *Poratak*; Š), *Rùdina* (< *rudina* ‘zaravan’; Š), *Slìmnica/Slìvnica* (< *slijev* ‘mjesto na kojemu se skuplja voda s okolnih strmina’; P), *Spìle* (Š), *Strána* (< *strana* ‘blaga strmina’; Š), *Strüga* (< *struga* ‘vododerina’; Š), *Sùćeska* (usp. *sutjeska* ‘duboka dolina strmih stjenovitih strana’; Š), *Üskoplje* (< *skopljak* ‘vrelo’; Š), *Vòdica*⁷⁷ (Š), *Vřh* (Š), *Vrùlja*⁷⁸ (Š), *Záseci* (usp. *Zássek*; Š), *Zássek* (usp. *zasjek* ‘područje zasječeno u brdo’; P).

U mjesnoj su toponimiji unutar ove skupine najčešći toponimi koji se odnose na blatišta i zbirališta vode te povremene vodotoke. Na blatišta se i zbirališta vode

⁶⁸ Brozović Rončević (1999: 18) drži najvjerojatnijim da je apelativ nastao stapanjem apelativa *kal* (mj. *kao*) i *luža*.

⁶⁹ Kom je vrh zapadno od Sparožića.

⁷⁰ Na sjevernodalmatinskim otocima *lokanj* je obično mala lokva (usp. Brozović Rončević 1999: 38), a u Popovskome polju velika (usp. Kriste 2007: 330).

⁷¹ Lug je i istočni krak Popovskoga polja prekriven niskim raslinjem te predio u Đedićima.

⁷² Penjalo je brdo iznad Mrnjića.

⁷³ Apelativ se u literaturi najčešće izvodi iz psl. **piskati*.

⁷⁴ S obzirom na to da u mjesnim govorima ne postoji apelativ *rt/rat*, pučka etimologija tomu doskače promjenom lika toponima *Poratak* u *Poredak* ili *Poretak* (‘prvi vrh u gorske vijencu’).

⁷⁵ U Trebinjskoj šumi i Površi *puč* je „kad se između velikih stena nađe katkad takav *škrip* da su mu stene i dno i zidovi, te zadržu nekoliko kubnih metara vode” (Đurić-Kozić 1903: 1117). U Zažablju i Popovu *puč* je zdenac.

⁷⁶ *Rovanj* je u zapadnoj Hercegovini ponajprije velika rupa u zemlji koja je mogla nastati prirodno ili kopanjem (Kraljević 2013: 309), a u Trebinjskoj je šumi i Površi apelativ kojim se označuje pojilo za stoku u rupi koja je iskopana u drugu namjenu (Đurić-Kozić 1903: 1117). Toponim *Rovanj* zabilježen je u Klikovićima, Krajkovićima i Jušićima. Zanimljivo je da je na Zlarinu *rovanj* zdenac s izvorskom vodom (Jurić 2016: 125), a na Pašmanu bezvodno zemljište (Skračić, Vodanović i Vuletić 2006: 159). Na moguću povezanost toponima *Rovanj* u sjevernoj Dalmaciji s osnovom *ar(a)nj* vidjeti u Skračić i Šprljan (2016: 338).

⁷⁷ Riječ je o lokvi.

⁷⁸ Na tome mjestu u Krnjevićima izbije voda nakon velikih kiša.

odnose toponimi koji sadržavaju hidronimijske apelative *bara*, *kao* (s izvedenicama *kalac*, *kaluža*, *kaoce* i *kaočina*), *lok(v)anj*, *lokužina* i *lokva*, *lug*, *luka*, *lužina*, *pištet*, *puč*, *rovanj*, *slijev* te *vodica*.⁷⁹ Na povremene vodotoke upućuju toponimi koji sadržavaju apelative *korito* i *struga* te apelativ *suvoja*⁸⁰ ‘suhaja’ (usp. toponime *Mala* i *Velika suvoja* svrstane u skupinu 4.1.3.). Na slabija vrelišta upućuje toponim *Vrulja*. Unutar skupine toponima koja obuhvaća toponimijske apelative i njihove izvedenice znatno su zastupljeni i toponimi koji se odnose na morfološke oblike krša. U toponimiji su se Trebinjske šume i Površi tako ušćuvali apelativi *do*, *dolac*, *dolina*, *jama*, *ledina*, *pećina*, *plana*, *polje*, *poljice*, *ravan*, *rudina*, *spila*, *sutjeska*, *vao* i *zasjek*. Odrazi se mjesnih oronimijskih apelativa odnose na oblik vrhova (*glava*, *glavica* i *rt*), vrste uzvisina (*brijeg* i *hum*), prijevoje (*preslo* i *prijevoj*), padine (*kom* i *strana*), uspone (*penjalo*) i druge dijelove uzvisina (*greben* i *hrbat*).

4.1.1.2. Toponimijske metafore: *Bàdanj* (P), *Bisaci* (usp. *bisage*; P, Š), *Bòtnjā gòra* (< *bota*⁸¹ ‘svod’; P), *Brnjáci* (usp. *brna* ‘blato’; Brozović Rončević 1999: 9; P), *Bùbreg* (< *bubreg*⁸² ‘šiljak’; P), *Čèlina* (< *čelo*⁸³ ‘predio izložen Sunčevim zrakama’; Š), *Čùla* (< *čul* ‘dio konjske opreme’; Đurić-Kozić 1903: 1195; Š), *Düğine* (< *duga* ‘daska na bačvi’; P), *Gàjtani* (< *gajtan* ‘pamučna ili svilena vrpca koja služi za porublivanje i ukrašavanje odjeće; pamučno ili svileno uže’ < tur. *gaytan*; Škaljić 1966: 289; Š), *Gàlije* (< *galija*⁸⁴; P), *Kàbli* (Š), *Kàpa* (Š), *Klādñjī dō* (usp. *Kladovi do*; Š), *Klādovī dō* (< *klada* ‘cjepanica’; Š), *Kobiljáci* (< *kobiljak* ‘sedlo’; Šimunić 2005: 234; Š), *Kòlōmnīk* (< *kolomna* ‘kolona, kameni stup’; P), *Kòšerice* (usp. *kosir* ‘veliki svijeni ručni nož’; P), *Lopári* (< *lopar* ‘drvena lopata kojom se vadi kruh iz krušne peći’; Š), *Lòpate* (P), *Mlâtori* (< *mlator* ‘mlatilo, oruđe za mlaćenje

⁷⁹ Đurić-Kozić (1903: 1115) navodi kako u cijeloj Trebinjskoj šumi postoji samo jedno vrelo (riječ je o vrelu Reva u Začuli), a u Površi nijedno.

⁸⁰ Usp. hidronim Suvoja ili Suha rijeka, prtok Cetine koji izvire u Dicmu.

⁸¹ Etimologiju vidjeti u JE I: 61, 62.

⁸² Apelativ *bubreg* zabilježen je samo u istočnoslavenskim i južnoslavenskim jezicima te se drži posuđenicom iz kojega turkijskog jezika, najvjerojatnije bulgarskoga. Na području između Neretve i Rijeke dubrovačke apelativ se toponimizirao te označuje brda sa šiljastim vrhom, a u Popovu mu odgovara toponimizirani apelativ turskoga postanja *perćin* (usp. oronim *Perćin* u Dobrome Dolu).

⁸³ Na zadarskome području *čelo* je uobičajen oronimijski apelativ (Skracić i Jurić 2004: 166).

⁸⁴ Uza predjele nazvane Galija od Makarskoga primorja i Pelješca do Boke kotorske često se predu predaje o izgubljenome blagu. U Baćini se u Neretvanskoj krajini toponim *Galija* nalazi na mjestu na kojemu je pristala turska lađa koja se dala u bezuspješnu potjeru za jednom djevojkom (Andrijašević 1999: 192). Toponim je *Galija* zabilježen i u neretvanskome selu Vid. Ondje su se po pučkome vjerovanju vezale rimske galije (Vidović 2015: 296). Na istočnoj se jadranskoj obali česta toponimijska metafora *galija* koja se obično (kao i u Baćini) odnosi na stjenovitu obalu (usp. i Pederin 1976: 289–290), a kako stjenovitih predjela ne manjka ni u Površi, vjerojatno je i toponim u Ljekovoj slična postanja.

žita'; Š), *Mūtvetica* (< *mutvetica* 'neotesani kolac'; Kraljević 2013: 191; Š), *Obòdina* (< *obod* 'vanjski dio brda'; Š), *Opasònik* (< *opasaonik* 'pojas'; P), *Pèlijēši* (< *peliješ* 'ručka od lonca'; usp. *peleš* 'obod, rub'; Arj IX: 765, 767; Š), *Pòplāće* (< **Potplāće* < *potplat*; P), *Rásolje* (< **Rasohlje* < *rasoha* 'račvasta udolina' < *soha*⁸⁵ 'grana'; Š), *Ràsov dô* (usp. *Rasolje*; Š), *Ràsova* (usp. *Rasolje*; Š), *Ràsova glāvica* (usp. *Rasolje*; Š), *Ràsova pròdò* (usp. *Rasolje*; P), *Ràsovac* (usp. *Rasolje*; P), *Ràsovi* (usp. *Rasolje*; Š), *Rùbetina* (< *rubetina* 'iznošena košulja'; Š), *Rúdò* (usp. *ruda* 'dio zaprežnih kola'; Š), *Sòpra* (< *sopra* 'trpeza' < tur. *sofra*; Š), *Stàpi-brđo* (< *stap* 'posuda u kojoj se tuče maslac'; P), *Stòlje* (< *stol* 'usjek'; Š), *Svrđline* (< *svrdlo*; Š), *Ūvor* (< *uvor* 'krijesta na glavi peradi'; P), *Vèzac* (P, Š), *Vijénac* (< *vijenac* 'brdo s prstenastim rasjedom na samome vrhu'; P), *Vilice* (P), *Žljēb* (P).

Izvori su toponimijskih metafora raznoliki. Najčešći su izvor metaforizacije predmeti iz svakodnevne uporabe i njihovi dijelovi (*bisage*, *duga*, *kabao*, *klada*, *peliješ*, *soha* i *stap*) te nazivi oruđa (*kosir*, *lopar*, *lopata*, *mlator*, *mutvetica*, *rudo* i *svrdlo*). Razmjerno su često potvrđeni odrazi naziva odjevnih predmeta te obuće i njihovih dijelova (*gajtan*, *kapa*, *obod*, *opasaonik*, *pas*, *potplat* i *rubetina*) te odrazi naziva dijelova tijela (*bubreg*, *čelo*, *hrbat* i *vilica*). U mjesnoj toponimiji nahodimo ujedno odraze naziva dijelova namještaja (*sofra* i *stol*), ukrasnih predmeta (*vijenac*), građevinskih naziva (*kolomna* i *žlijeb*), plovila (*galija*) te dijelova životinjskoga tijela (*uvor*) i opreme domaćih životinja (*kobiljak*).

4.1.2. Toponimi s obzirom na razmještaj, oblik i izgled tla ili vode

4.1.2.1. Toponimi uvjetovani smještajem zemljopisnoga objekta: *Krâjnji dô* (Š), *Kutina* (Š), *Ljēve* (Š), *Ōbrđe* (Š), *Ōsòje* (usp. *osoj* 'sjenovita strana nekoga mjesta, mjesto koje nije izloženo Suncu'; P, Š), *Ōsòjnā glāvica* (usp. *Osoje*; P), *Ōsòjnā* (usp. *Osoje*; Š), *Pòbrđe* (< **Podbrđe*; P), *Pòdupolje* (Š), *Pòràće* (< **Podràće*; P), *Pòtkrâjnica* (P), *Pòtkućnice* (P), *Pòvrš* (usp. *podvršje* 'predio pod vrhom'; P), *Pribjenovica* (Š), *Pribòjci* (Š), *Prìči dòlovi* (usp. *pričac* 'prečac'; Š), *Prisòje* (usp. *prisoj* 'mjesto izloženo Suncu'; Š), *Prisòjnā glāvica* (usp. *Prisoje*; P, Š), *Prisòjnā strána* (usp. *Prisoje*; Š), *Ūzdòlja* (P), *Visočnik* (P, Š), *Višnjica* (Š), *Zábrđe* (P, Š), *Zákūčje* (P), *Závršje* (P), *Závršnica* (P).

Veći je dio toponima iz ove skupine motiviran (ne)izloženošću zemljopisnoga objekta Sunčevim zrakama (*Osoje*, *Osojna glāvica* i *Osojna* te *Prisoje*, *Prisojna glāvica* i *Prisojna strana*). Smještaj se, pak, zemljopisnoga objekta određuje prefiksom (*o-*, *pod-*, *pri-*, *uz-* i *za-*) te sufiksima *-ac*, *-ica* i *-je* koji se dodaju na osnovu u kojoj je sadržan toponim uza koji je pojedini predio smješten.

4.1.2.2. Toponimi koji označuju oblik i površinska svojstva tla (izravni i metaforični): *Čakljine* (usp. *čakljast*⁸⁶ 'račvast'; Š), *Dèbelā ljūt* (< *debeo* 'širok' +

⁸⁵ Soha je inače i slavenski poganski idol.

⁸⁶ Za apelatīv *čaklja* Skok (ERHSJ I: 251) drži da bi mogao biti avarskoga postanja.

ljut ‘kamen živac’; P), *Dèbeli lûg* (< *debeo* ‘širok’ + *lug* ‘močvarno zemljište’; Š), *Debèlice* (usp. *debeo* ‘širok’; P), *Diljke* (usp. *dilji* ‘dugačak’; P, Š), *Dùbokē dōline* (Š), *Dùbokī dō* (P, Š), *Dùbokī dōli* (Š), *Dùbokī dōlovi* (Š), *Dùgā dōlina* (Š), *Dùgē dōline* (Š), *Dùgē nĵive* (Š), *Dùžice* (< *dužica* ‘izdužena nĵiva’; Š), *Krīvā dōlina* (P), *Krīvī dōlac* (Š), *Krivòdō* (Š), *Krñji dō* (Š), *Nèbregovina* (Š), *Öblā glāvica* (P), *Öštrā glāvica* (P, Š), *Öštrī vrh* (P), *Öštrō brdo* (Š), *Plitkī dō* (Š), *Rāvnē glāvica* (P), *Rāvnī dō* (P), *Strmòglāvnica* (P), *Strmòglāvnice* (Š), *Ševrlĵak* (< *ševrlĵak* ‘zavoj’ < *ševrlĵati* ‘kretati se gore-dolje’; Š), *Štr̄bica* (< *štrb* ‘krnj’; Š), *Tùpānci* (< *tup*⁸⁷ ‘koji nije šiljast’; Š), *Tùpanj* (usp. *Tupanci*; Š).

Većina je toponima iz ove skupine pridjevskoga postanja s tim da neki pridjevi u toponimiji poprimaju posebna značenja, npr. *čakljast* ‘račvast’, *debeo* ‘širok’, *dilji* ‘dugačak’ ili *kriv* ‘nepogodan za obradu’.

4.1.2.3. Toponimi koji se odnose na sastav i osobitosti tla ili vode: *Bàbūj-dō* (usp. *babulj* ‘kamen veličine šake’; Š), *Barnòglav*⁸⁸ (usp. *barna* ‘krava smeđe dlake’ i *barnast* ‘mrk’; ERHSJ I: 113; P), *Bĵĵelā*⁸⁹ (P), *Bĵĵelā stijēna* (Š), *Bĵĵelač* (Š), *Bĵĵelī kāmēn* (P), *Brùštica*⁹⁰ (usp. *bruskati* ‘drobiti se uz šum’; RSKNJ II: 94; P), *Bùhovac* (usp. *buhavica* ‘crnica’; P), *Crñā gòra* (P), *Crñā kòrita* (P), *Crñī kùk* (P), *Crvenā grēda* (P), *Cr̄vica*⁹¹ (Š), *Čerjan* (< *čerjan* ‘zemlja crvenica’; Š), *Čistā glāvica* (< *čist* ‘ogoljen’; Š), *Čistī dō* (usp. *Čista glavica*; Š), *Glĵbnā lōkva* (Š), *Gnĵionica* (usp. *gnĵila* ‘glina’; P), *Gòlā Glāvica* (Š), *Gòlī brĵĵĵeg* (Š), *Gòlō brdo* (P), *Grēde* (< *greda* ‘okruglast kamen’; Š), *Kàrača*⁹² (< tur. *kara* ‘crn’; P), *Klopòtuška glāvica* (Š), *Kremènice* (Š), *Kremènī Dō* (P), *Krēstelica* (Š), *Ledénac*⁹³ (P), *Ledènice* (Š), *Lĵĵáč* (< *liti*; P), *Lĵĵĵā lĵūt* (< *lis* ‘gladak’ + *ljut* ‘kamen živac’; P), *Lĵūtī* (< *ljut* ‘kamen živac’; P, Š), *Mòkrī dō* (P, Š), *Mr̄klĵine* (usp. *mrki kamen* ili *mrkenda* ‘vrsta stijene koja zadržava vodu’; Š), *Objeshĵnjāk* (P), *Pāre* (Š), *Pepelĵč* (P), *Pepelĵče* (< *pepeo*; P), *Pĵĵavica*⁹⁴ (< *piti*; Š), *Pĵĵščanī kùk* (Š), *Pĵĵščine* (Š), *Pĵĵščinov kùk* (Š), *Pĵĵšĵivā* (usp. *plješiv* ‘ogoljen’; P), *Plōče* (Š), *Plōčje* (Š), *Plōčnā glāva* (P), *Pòdstĵĵĵnjāk* (Š), *Prālĵivci* (< **Prahĵivci* < *prah*; P), *Rāpe* (< *rapa* ‘udubina u kršu’; Š), *Rēsñā glāvica*

⁸⁷ Ne bih posve isključio ni izvođenje od apelativa *tup* ‘vrsta prhke stijene’ (usp. ERHSJ II: 519).

⁸⁸ Barnoglav je vrh istočno od Rupnoga Dola.

⁸⁹ Riječ je o naselju u kojemu su po predaju živjeli Latini (katolici), koje su otjerali nositelji prezimena Arkočevići, a preko kojega je koncem XIX. stoljeća prešla željeznička pruga (Đurić Kozčić 1903: 1218).

⁹⁰ Bruštica je lokva u Orašju.

⁹¹ Toponim je uputno izvoditi iz pridjeva *crven* slično kao oronim Crvanj u Gornjoj Hercegovini.

⁹² Karača je lokva u Volujcu.

⁹³ Ledenac je lokva u Volujcu.

⁹⁴ Pijavica je lokva u Orahu.

(usp. *resan* ‘blatan’; Brozović Rončević 1997: 31; Š), *Rèva*⁹⁵ (< *revati*⁹⁶ ‘prodirati uz jak šum’; Š), *Rîđa* (usp. *hrid*; P), *Rîđa lòkva* (P), *Rîvina* (< *rivina* ‘mjesto na kojemu je voda izrovala tlo’; Š), *Rovànjina* (usp. *riti*, *rovati*; Š), *Rüpe* (Š), *Rüpine* (P), *Rüpnî Dô* (P), *Rüpnî dô* (P, Š), *Rüpnî dôli* (P), *Smrðéca*⁹⁷ (< *smrdjeti*; P), *Söblina*⁹⁸ (usp. *sobotati* ‘soptati’; P), *Söpöštica* (< *sopot* ‘vrelo pod stijenom koje proizvodi jak šum’; Brozović Rončević 1997: 22; P), *Stijênje* (Š), *Šakar-lazëtina* (< *šakar* ‘kamen veličine šake’; Kraljević 2013: 345; Š), *Ščènovac* (< *ščena* ‘stijena’; Š), *Šikavišta* (< *šiknuti* ‘izbiti u jakome mlazu’; P), *Timor* (< *timor* ‘kamenjar’; P), *Trâvnê dôle* (P), *Vòdenâ strüga* (Š), *Vòdenî ševrljak* (Š), *Vrânja* (P), *Vrânjina* (Š), *Zèlênje* (P).

Najveći se dio toponima iz ove skupine odnosi na različite vrste stijena i stjenovitih područja. Tako su se u toponimiji Trebinjske šume i Površi odrazili apelativi *babu(lj)*, *greda*, (*h*)*rid*, *kremen*, *ljut*, *ploča*, *rapa*, *rupa*, *stijena/ščena*, *šakar* i *timor*. U istaknutim toponimima motiviranima pridjevima *bijel* i *crn* moguće je tražiti prežitke štovanja slavenskih božanstava Bjeloboga i Černiboga. Na to se treba osobito osvrnuti u hidronimiji jer imena vrela motivirana pridjevom *crn* i *vran* upućuju na kovitlace i ponore.⁹⁹ Dakako da pritom treba imati na umu kako se većina toponima motiviranih pridjevom *bijel* može odnositi na mjesta okrenuta prema Suncu ili na bijela tla, a *crn* i *vran* na predjele s crnogoričnim pokrovom (u oronimiji) ili predjele na kojima ima crnice (u udolinama). Odsutnošću su biljnoga pokrova uvjetovani toponimi motivirani pridjevom *čist* (*Čista glavica* i *Čisti brijeg*), *gol* (*Gola Glavica*, *Goli brijeg* i *Golo brdo*) i *pješiv* (*Pješiva*), a prisutnošću *zelen* (*Zelenje*). Ujedno se u ovoj skupini toponima nahode brojni prežitci hidronimijskih osnova kojima su imenovana blatišta (*Glibna lokva* i *Resna glavica*), povremena zbirališta vode (*Lijač*, *Mokri do*, *Pijavica* i *Vodena struga*), vrela iz kojih se čuju jaki zvukovi (*Sopoštica* i *Šikavišta*), dijelovi vodotoka (*Vodeni ševrljak*), na svojstva vode upućuju hidronimi *Ledenac*, *Ledenice*, *Ljekovištica* i *Smrðéca*, na sastav okolnoga tla *Rîđa lokva*, a na vlažno okružje *Pare*. Vrsta se tla odražava u toponimima koji sadržavaju apelative *glina*, *pepeo*, *pijesak* i *prah*, u toponimu *Čerjan* (predio s crvenicom) i toponimima motiviranim pridjevom *crven*, toponimu *Buhavica* (usp. *buhavica* ‘crnica’), a možda i *Barnoglav*. Onomatopejskoga su postanja toponimi *Bruštica*, *Klopotuška glavica*, *Kreštelica*, *Reva* i *Soblina*.

⁹⁵ Reva je jedino vrelo u Trebinjskoj šumi. Nalazi se u Začuli.

⁹⁶ U Župi se dubrovačkoj za prolom oblaka kaže *Kiša reve.*, a izraz *Prorevala je voda.* znači da je nadošla voda uza snažan šum (Bego-Urban 2010: 320).

⁹⁷ Riječ je o lokvi u Luci.

⁹⁸ Soblina je lokva u Orašju. Usp. naselje Soblinec kod Sesveta oko kojega se nalaze brojna jezera.

⁹⁹ Vrela i zdenci počesto su mjesta oko kojih se vežu predaje i ispredaju priče. U krajevima istočno od Neretve česte su priče o utapanju djevojaka u pojedinim vrelima.

4.1.3. Odnosni toponimi: *Dô nà Rūdōj* (Š), *Dô pòd kućòm* (Š), *Dônjā Bòbovišta* (P), *Dônjā čātrnja* (P), *Dônjā Glàvskā* (P), *Dônjā Tàleža* (Š), *Dônjē Ōrašje* (P), *Dônji dô* (Š), *Dônji Mìonići* (Š), *Dônji tòri* (Š), *Dônji Zaplànìk* (Š), *Gājine* (Š), *Gòrnjā Bòbovišta* (P), *Gòrnjā dòlina* (Š), *Gòrnjā Glàvskā* (P), *Gòrnjā krèvina* (Š), *Gòrnjā Tàleža* (Š), *Gòrnjē Ōrašje* (P), *Gòrnji dô* (Š), *Gòrnji gāj* (Š), *Gòrnji Mìonići* (Š), *Gòrnji Zaplànìk* (Š), *Jàmina* (Š), *Kučètine u Zelènikama* (Š), *Lađetina* (Š), *Lòkva nà Veljōj gòri* (P), *Lòkvice* (Š), *Mālā làzina* (Š), *Mālā mjěsečina* (P), *Mālā sùvoja* (Š), *Mālā Zìravica* (P), *Malàštica* (P), *Mālē plōče* (P), *Mālì dōli* (P), *Mālì pòrotak* (Š), *Mālì učinac* (Š), *Mālì ušljivac* (P), *Mālō mikalo*¹⁰⁰ (Š), *Nàlūče* (< **Nadluče*; Š), *Nōvā čātrnja* (P), *Pod Pòd(h)ūmnice* (Š), *Pòdlūg* (P), *Podljèkōvlje* (P), *Pòthūmnica* (P), *Potkòrito* (P), *Pòtkučina* (Š), *Prèdlokva* (Š), *Prèvrāče* (< **Predvrače*; P), *Prvā dòlina* (Š), *Sèlište na Rùdini* (Š), *Spìline* (P), *Srèdnji dōlovi* (P), *Stārì dô* (Š), *Strūžica* (Š), *Strūžina* (Š), *Vèlikā glàvica* (Š), *Vèlikā gòmila* (P), *Vèlikā mjěsečina* (P), *Vèlikā nĵiva* (P), *Vèlikā sùvoja* (Š), *Vèlikā tòrina* (P), *Vèlikā Zìravica* (P), *Vèlikē grūde* (Š), *Vèlikē plōče* (P), *Vèlikì dô* (Š), *Vèlikì pòrotak* (Š), *Vèlikì učinac* (Š), *Vèlikì ušljivac* (P, Š), *Vèlikì vřv* (Š), *Vèlikō mikalo* (Š), *Vèljā glàvica* (Š), *Vèljā gòra* (P), *Vèljā strāna* (P), *Visokā glàvica* (P), *Zāčula* (Š), *Zagrādīnje* (P), *Zàkuće* (Š), *Zaplànìk* (Š), *Zàsojača* (usp. *Sojak*; P).

Dvorječni se odnosni toponimi najčešće tvore od pridjeva i imenice (npr. *Velika mjesečina*), a odnos se među samim toponimima najčešće iskazuje antonimnim parovima pridjeva, pri čemu antonimni par *gornji* – *donji* izražava prostorne¹⁰¹, *mali* – *veliki*¹⁰² (rjeđe *velji*) kvalitativne, a *stari* – *novi* vremenske odnose (usp. Francić i Mihaljević 1997–1998: 88). Antonimija se u jednorječnim istokorijenskim toponimima izražava prefiksima *nad-*, *pod-* i *za-* te sufiksima *-ak*, *-etina*, *-ica* i *-ina*.

4.1.4. Toponimi motivirani nazivima biljaka te biljnih zajednica i plodova: *Ābatnō* (< *abat* ‘abdovina, Sambucus ebulus’, P), *Ābatnō pòlje* (P), *Bóba* (< *boba* ‘bobica’, P), *Brèstica* (< *brijest*¹⁰³ ‘Ulmus campestris’, P, Š), *Brijēsno břdo* (usp. *Brestica*; P), *Brijěst* (usp. *Brestica*; P, Š), *Būsni dōlovi* (usp. *busen*; Š), *Cèrić* (< *cer* ‘Quercus cerris’, Š), *Cèrina* (usp. *Cerić*; Š), *Cèrovac* (usp. *Cerić*; P, Š), *Cèrove*

¹⁰⁰ Drugi mi je član toponimijske sveze neproziran. Možda je riječ o kakvu antroponimu (inacici imena Mihajlo), a možda se izvodi od glagola *mikati* ‘glasati se kao tele’ (Kraljević 2013: 181).

¹⁰¹ Antonimni par *gornji* – *donji* susrećemo kod dvorječnih toponima. U oronimiji pridjev *gornji* obično označuje položaj na višoj nadmorskoj visini, a uz Trebišnjicu isti pridjev označuje područje dalje od Zablátka kod Hutova.

¹⁰² Primjerice, *Mali* i *Veliki učinac*.

¹⁰³ U pučkome je vjerovanju *brijest* simbol zdravlja, a brestova se stabla obično nahode uz lokve i druga manja zbirališta vode. Štoviše, u jugozapadnome se Popovu toponim *Brestica* poimeničio te apelativ *brestica* označuje svako pojilo. Hidronimi se *Brestica* na obrađenome području nalaze u Krajkovićima i Ljubovu.

dòlina (usp. *Cerić*; P), *Cèrovica*¹⁰⁴ (usp. *Cerić*; P, Š), *Crnògrabi* (< *crnograb* ‘crni grab, *Ostrya caripinifolia*’; Š), *Čèsvina* (usp. *česmina* ‘*Quercus ilex*’; Š), *Drènova jàma* (< *drijen*¹⁰⁵ ‘*Cornus mas*’; Š), *Drènovica* (usp. *Drenova jama*; P), *Drijèn* (usp. *Drenova jama*; P), *Dùbje* (< *dub* ‘hrast, *Quercus*’; P), *Dùbova gláva* (usp. *Dubje*; Š), *Dubòvik* (< *dubovik* ‘dubova šuma’; P), *Dùbrava* (< *dubrava* ‘listopadna šuma’; P, Š), *Dùbravac* (usp. *Dubrava*; P), *Gâj* (< *gaj* ‘uzgojena šuma’; Š), *Glògovačkà gláva* (< *glog* ‘*Crataegus*’; Š), *Glùhà smòkva* (< *gluha smokva* ‘glušac, divlja smokva, *Ficus carica*’; P, Š), *Gràbâlje* (< *grab*¹⁰⁶ ‘*Carpinus*’; Š), *Gràbòvci* (usp. *Grabalje*; P), *Gràbovica* (usp. *Grabalje*; Š), *Gràbòve dòline* (usp. *Grabalje*; P), *Gràbòve rùpe* (usp. *Grabalje*; P), *Gràbovice* (usp. *Grabalje*; Š), *Jàbuka* (< *jabuka* ‘*Malus*’; Š), *Jàsèn* (< *jasen* ‘*Fraxinus*’; Š), *Jasènica* (usp. *Jasen*; P, Š), *Kljènak* (< *kljen*¹⁰⁷ ‘*Campus campestre*’; P), *Kòštrikovac* (< *koštrika* ‘veprina, *Ruscus*’; Š), *Kòštrikovačkì dô* (usp. *Koštrikovac*; Š), *Kòštrikovica*¹⁰⁸ (usp. *Koštrikovac*; P), *Krùščice* (< *kruščica* ‘mala kruška’; Š), *Krùševac* (< *kruša* ‘kruška, *Pyrus*’; Š), *Krùševica* (usp. *Kruševac*; Š), *Krùška* (< *kruška* ‘*Pyrus*’; P, Š), *Kúnak* (< *kun* ‘kljen, *Campus campestre*’; P), *Kúnci* (usp. *Kunak*; Š), *Kùpijenòvci* (< *kupina* ‘*Rubus ulmifolius*’; P), *Kùpinova* (usp. *Kupijenovci*; Š), *Kùpinovac* (usp. *Kupijenovci*; P), *Lìpovac* (< *lipa* ‘*Tilia*’; Š), *Lìpove krùške* (usp. *Lipovac* i *Kruška*; P), *Liš-dòlac* (usp. općeslavenski *lišь* ‘lisnata šuma’; Š), *Lòpošnik* (usp. *lopoč* ‘*Nymphaea*’; P), *Màkljeni* (usp. *maklen* ‘vrsta javora, *Acer monspessulanum*’; P), *Metvènik* (< *metvica* ‘*Mentha*’; Š), *Mlijèčnà glàvica* (usp. *Mliječno*; P), *Mlijèčnì Ìlijin vrh* (usp. *Mliječno*; Š), *Mlijèčnò* (< *mlijeko* ‘biljni sok’; P), *Òrah* (< *orah* ‘*Juglans*’; Š), *Òrašje* (usp. *Orah*; P), *Òrašnica* (usp. *Orah*; P), *Pàpratnik* (usp. paprat ‘*Pteridophyta*’; P), *Plànikova glàvica* (< *planika* ‘*Arbutus unedo*’; Š), *Plànikovac* (usp. *Planikova glavica*; P, Š), *Rástova glàvica* (< *rast* ‘hrast, *Quercus*’; P), *Rástove dòline* (usp. *Rastova glavica*; Š), *Rùjev brìjèg* (< *ruj*¹⁰⁹ ‘rujevina, *Cotinus*’; Š), *Rùjevì dðlovi* (usp. *Rujev brijeg*; Š), *Sijèrkovačkà glàvica* (usp. *Sjerića glavica*; P), *Sìljenove grède* (< *silj* ‘*Cyperus*’; Š), *Sìtnica* (< *sita* ‘*Juncus*’; Š), *Sjèričà glàvica* (< *sijerak*¹¹⁰ ‘sirak, metlika, *Sorghum vulgare*’; Š), *Skròbutnjàk* (*skrobot* ‘obična pavitina, *Clematis vitalba*’; P), *Smòkòvlje* (< *smokva* ‘*Ficus*’; Š), *Smrdljikova dòlina* (< *smrdljika* ‘*Pistacia Terebinthus*’; Š), *Šìpak* (< *šipak* ‘*Punica granatum*’; P), *Šìpovac* (usp. *Šipak*; P), *Šùma* (Š), *Šùšnjara* (< *šušnjara* ‘šikara’; P), *Tètikovina* (usp. *tetivika* ‘*Smilax*

¹⁰⁴ Cerovica je lokva u Rupnome Dolu.

¹⁰⁵ Od drenjina se nekoć činila i rakija drenovača.

¹⁰⁶ Različite su vrste graba služile za proizvodnju ugljena i izradbu užadi te kao prostirka stoci.

¹⁰⁷ U kljenovim su deblima pčelari smještali ulišta.

¹⁰⁸ Koštrika je lokva u Rupnome Dolu.

¹⁰⁹ Rujevina je služila za bojanje tkanine u zlatnožutu boju.

¹¹⁰ Od sijerka se pravio i kruh težak za probavu pa se, da bi kruh postao ukusniji, sijerak miješao s raži.

aspera'; P), *Trnova glàvica* (< *trn*¹¹¹ 'Prunus spinosa'; Š), *Trnova pròdò* (usp. *Trnova glavica*; Š), *Trnovac* (usp. *Trnova glavica*; Š), *Trnove dòline* (usp. *Trnova glavica*; P), *Trnovì dô* (usp. *Trnova glavica*; P), *Trnovì dòli* (usp. *Trnova glavica*; Š), *Trnovica* (usp. *Trnova glavica*; P), *Trškova dòlina* (< *trska* 'trstika, Phragmites'; Š), *Visokì dùb*¹¹² (Š), *Vitì gràb* (usp. *Grabalje*; P), *Vòlujak* (< *volujak* 'Anchusa officinalis'; Š), *Vràštica* (usp. *vrijes*¹¹³ 'vrijesak, Satureia montana'; Š), *Vràštice* (usp. *Vraštica*; P), *Zàjablànje* (< *jablan* 'Populus nigra'; P), *Zànovēće* (usp. *Zanovetnice*; Š), *Zanòvetnice* (< *zanovet*¹¹⁴ 'Petteria ramentacea'; P), *Zelènike* (< *zelenika* 'Phyllirea latifolia'; Š), *Žùkov dô* (< *žuka* 'Junceus'; P), *Žùkovac* (usp. *Žukov do*; Š), *Žùkovica*¹¹⁵ (usp. *Žukov do*; P, Š).

U toponimiji su se Trebinjske šume i Površi odrazili apelativi koji upućuju na postojanje različitih vrsta stablašica (*brijest, cer, crni grab, česmina, drijen, dub, gluha smokva* 'divlja smokva', *grab, jablan, jabuka, jasen, kljen, kruš(k)a, lipa, makljen, orah, rast* 'hrast', *smokva i šipak*), grmolikih (*glog, koštrika* 'obična pavitina', *kupina, paprat, planika, smrdljika, trn, vrijesak, zelenika i žuka*) i močvarnih (*lopoč i trska*) biljaka, biljaka penjačica (*tetika* 'tetivika'), zeljastih biljaka (*abat, silj i skrobut* 'obična pavitina'), vrsta trave (*paprat, sijerak* 'sirak' i *volujak*) te dijelova, plodova i sokova biljaka (*boba* 'bobica', *bus* 'busen' i *mlijeko* 'biljni sok'). U mjesnoj su se toponimiji odrazili i nazivi biljnih zajednica kao što su *dubrava, gaj, lis* 'lisnata šuma' i *šušnjara* 'šikara'.

4.1.5. Toponimi u svezi s nazivima životinja i životinjskih staništa: *Ćukova gòmila* (< *ćuk*; Š), *Ćukovica* (usp. *Ćukova gomila*; Š), *Ćukovina* (usp. *Ćukova gomila*; Š), *Gòlubov kàmēn* (< *golub*; Š), *Jàrev dô* (< *jare*; Š), *Jéževo br̂do* (< *jež*; Š), *Kòsov dô* (< *kos*; Š), *Krùbljāk* (< *Krub(l)a* 'ime kokoši'; RSKNJ 10: 680; P), *Kúnjā gláva* (< *kuna*; P), *Kúnjā glávica* (< *kuna*; Š), *Médā strána* (< *medo* 'um. od medvjed'; P), *Orlòvíc* (< *orao*; P), *Òšljī dô* (< *osao*¹¹⁶ 'magarac'; P), *Potkòbīlja* (< *kobila*; P), *Pòžabja* (< *žaba*; P), *Přčevì dô* (< *prč* 'jarac za rasplod'; P), *Rìsova ljút* (< *ris*; Š), *Sòjāk* (< **Sovjak* < *sova*; Š), *S̀rnjāk* (< *srnjak* 'mužjak srne'; Š), *Strijéževice* (< *strijež* 'carić, vrsta ptice'; P), *Ūtnjā kòrita* (< *utina* 'vrsta sove, mala ušara'; Š), *Vòlijac/Vòlujac* (usp. *volujski* 'volovski'; P), *Vùč-kào* (< **Vučji kao*; usp.

¹¹¹ Dio je toponima koji sadržavaju naziv biljke *trn* vjerojatno motiviran pučkim vjerovanjem da se crni trn (ili trnjina, *Prunus spinosa*) pušta da raste u blizini kuća kako bi se zli duhovi na njih naboli.

¹¹² Riječ je o lokvi u Taležu.

¹¹³ Vrijesak je veoma važan u pčelarstvu jer cvjeta razmjerno kasno (od kolovoza do listopada).

¹¹⁴ Zanovijet je najmedonosnija biljka u ovim krajevima, a i koze su se i ovce puštale u zanovijet da bi im meso i mljeko bili ukusniji.

¹¹⁵ Žukovica je lokva u Klikovićima i Zagrađinju.

¹¹⁶ Apelativ nije zabilježen u mjesnim govorima, ali se iz toponimije širega područja razabire da je nekoć bio dio aktivnoga leksika (usp. ojkonom *Ošlje* u Dubrovačkome primorju i oronim *Ošja glavica* u Osobjavi na Pelješcu).

Vučja glavica; P), *Vúčjã glàvica* (< *vuk*; Š), *Vukòdò* (usp. *Vučja glavica*; Š), *Zèčišta* (< *zec*; P), *Zmìjine dòline* (< *zmija*; Š).

Unutar gore navedene skupine najčešći su toponimi u kojima su se odrazili nazivi ptica (*ćuk*, *golub*, *kos*, *orao*, *sova*, *strijež* i *utina*) te nazivi divljih (*jež*, *kuna*, *medo*, *ris*, *srnjak*, *vuk* i *zec*) i domaćih životinja (*jare*, *kunac*, *osao*, *prč* i *voļ*). Znatno su rjeđi odrazi naziva kukaca (*cica*), vodozemaca (*zmija*) i gmazova (*žaba*). U mjesnoj se toponimiji najvjerojatnije okamenio i zoonim *Krubla*. Dakako da je moguće da su neki od toponima iz ove skupine motivirani antroponomom nastalim od naziva životinja (poglavito kad je riječ o apelativima motiviranim nazivima *ćuk* ili *vuk*).

4.1.6. Toponimi u svezi s prirodnim pojavama: *Bùrevac*¹¹⁷ (< *bura*; P), *Màglavina* (< *magla*; Š), *Navijācā dòlina* (usp. *navijalo* ‘mjesto izloženo jakim udarima vjetra’ < *navijalo* ‘mjesto na kojemu se navija potka i osnova za tkanje’; Š), *Ròsunjī dō* (< *rosa*; Š), *Vjètrenō* (< *vjetar*; Š), *Vjetrèuša* (< *vjetar*; P), *Vrtijēljka* (< *vrtjeti*; P), *Vrtijénjak* (usp. *Vrtijeljka*; P).

4.2. Toponimi nastali prema drugim toponimima: *Hûm* (Š), *Lûčkī dō* (P), *Ljèkovac* (P), *Ljekòvištica*¹¹⁸ (P), *Pijavičkē glàvice* (Š), *Pištetskē kućetine* (Š), *Pòljišnica* (P), *Sòblin-dō* (P), *Trèbišnjica* (Š), *Vládničkī dō* (Š).

Ojkonim *Hum* motiviran je homonimnim oronimom, hidronimi *Ljekovištica*, *Poljišnica* (lokva u Poljicu) i *Trebišnjica* (rijeka) ojkonimima *Ljekova*, *Poljice* i *Trebinje*, oronim *Ljekovac* kod Slivnice ojkonimom *Ljekova*, oronim *Pijavičke glavice* hidronimom *Pijavica*, mikrotoponim *Lučki do* ojkonimom *Luka*, *Vladnički do* toponimom *Vladnica*, a *Soblin-do* hidronimom *Soblina*.

4.3. Toponimi motivirani ljudskom djelatnošću

4.3.1. Toponimi prema izgrađenim objektima i zdanjima

4.3.1.1. Toponimi prema nazivima za gospodarske objekte: *Bùnār* (< *bunar* ‘zdenac’; Š), *Dvòrišta* (P), *Gùmnina* (< *gumno*; Š), *Gùmnīšta* (< *gumnište* ‘mjesto s više gumana’; Š), *Kāmenice* (< *kamenica* ‘zdenac’; P), *Kòliba* (P), *Kònačnik* (< *konak* ‘prenoćište’; Š), *Kučèrice* (< *kućerica* ‘poljska kućica’; Š), *Mírac*¹¹⁹ (< *mirac* ‘pregradni zid’ < dalm. *mūru* < lat. *mūrus* ‘zid’; Š), *Řveč*¹²⁰ (usp. stcsl. *řvenikъ* ‘zdenac’; Š), *Skālac* (< *skale* ‘stepenice’; Š), *Stāje* (Š), *Stūblenik* (usp. *stubao/stu-*

¹¹⁷ Burevac je prijever nad Kremenim Dolom. Apelativ *bure* ‘bačva’ nije potvrđen u mjesnim govorima.

¹¹⁸ Ljekovištica je lokva u Ljekovoj i Slivnici, nekoć pišet. Ljekovišticu je u Ljekovi po predaji blagoslovio sveti Savo (Đurić-Kozić 1903: 1211).

¹¹⁹ Obren Đurić-Kozić (1903: 1186) tijekom svojih je istraživanja zabilježio predaju po kojoj su u Mircu u Krnjevićima vrela pregrađena volujskim kožama.

¹²⁰ Rveč je zdenac u Orahu.

*bal*¹²¹ ‘ograđeno vrelo’; Š), *Stübica* (usp. *Stublenik*; P), *Škòlskã čàtrnja* (< *čatrnja* < psl. **čьtrnja* < lat. *cisterna*; P), *Ūbō* (< *ubo* ‘ubao, zdenac’; P), *Ūbōca* (usp. *Ubo*; P), *Zgrāde* (Š).

U ovoj skupini toponima pretežu odrazi hidronimijskih apelativa. Uglavnom je riječ o apelativima kojima se imenuju ograđena zbirališta vode temeljnoga slavenskog (*stub(l)ica* i *ubo*), romanskoga (*čatrnja*) i turskoga (*bunar*) postanja. Apelativ *kamenica* u jugoistočnoj Hercegovini češće označuje zdenac nego prirodno udubljenje u kamenu u kojemu se skuplja kišnica. Na privremene nastambe upućuje toponim *Koliba*, poljske kućice *Kučerice*, a na prenočišta *Konačnik*. Na gospodarske zgrade u kojima se drži stoka upućuju toponimi *Staja* i *Zgrade*, a na prostore na kojima se vrše žito *Gumnina* i *Gumnište*. Ujedno su se u mjesnoj toponimiji odrazili apelativi kojima se označuju građevinski nazivi (*mirac* i *skale*).

4.3.1.2. Toponimi kao odrazi naziva za obrambene objekte: *Biògrad* (< *bijel* + *grad* ‘utvrda’; P), *Birindži*¹²² (< *birindži* ‘prvi, najbolji’ < tur. *birinci*; Škaljić 1966: 145; P), *Grādac* (< *gradac* ‘utvrda’; Š), *Grādci* (usp. *Gradac*; P, Š), *Grādina* (< *gradina* ‘pretpovijesna utvrda’; P, Š), *Grādine* (usp. *Gradina*; P, Š), *Grādīšte* (< *gradište* ‘utvrđeno mjesto’; Š), *Kūla* (< *kula* ‘utvrda’ < tur. *kule*; P), *Metèriz* (usp. *meteriz*¹²³ ‘opkop od zemlje, rov’ < staroosm. *meteris* ‘rov’; P), *Metèriza* (usp. *Meteriz*; Š), *Metèriznica* (usp. *Meteriz*; P), *Ōstrožac*¹²⁴ (< *ostrog* ‘utvrda’; P), *Ōstrožnica*¹²⁵ (usp. *Ostrožnica*; P), *Pāžīšte* (< *paziti* ‘motriti; stražariti, čuvati’; P), *Strāžište* (P), *Strāžnica* (Š), *Šānac Lūčin grādci* (usp. *šanac* ‘nasip’ + *Luka* + *gradac* ‘utvrda’; P), *Vārdār* (usp. alb. *vardhë* ‘čuvar’; ERHSJ I: 642; P), *Zīravica* (< *zir* ‘stražište’ < *zreti*; P).

Većina se toponima iz ove skupine odnosi na utvrde i stražbenice. Toponimi koji sadržavaju apelativ *gradina* uglavnom se odnose na mjesta pretpovijesnih utvrda, oni koji sadržavaju apelative *grad(ac)* i *ostrog* na srednjovjekovne utvrde, toponimi turskoga postanja na utvrde iz razdoblja osmanlijske vladavine (*Birindži* i *Kula*) te opkope (toponimi koji sadržavaju apelativ *meteriz*). Na stražbenice se odnose toponimi *Stražište*, *Stražnica*, *Vardar* i *Ziravica*, a vjerojatno i *Pazište*.

4.3.1.3. Toponimi kojima se imenuju napuštena zdanja i ruševine: *Čàtrnjavã gòmila* (Š), *Kūlina* (P).

Navedeni se toponimi odnose na razrušene gospodarske (*Čatrnjava gomila*) i obrambene objekte (*Kulina*).

¹²¹ Usp. bilješku 59.

¹²² Riječ je o utvrđi u Dužima.

¹²³ U nizinskim dijelovima Neretvanske krajine i u Popovskome polju *meteriz* može označivati i nasip.

¹²⁴ *Ostrožac* je pašnjak u Poljicu. Kako se dio sela naziva *Gradina*, vjerojatno su kakvi ostatci utvrde potaknuli nastanak imena.

¹²⁵ *Ostrožnica* je lokva u Premišlju. Moguće da je ime motivirano obližnjom *gradinom*.

4.3.2. Toponimi prema obitavalištima te javnim prostorima i putovima: *Dùgō kùćište* (Š), *Kr̀stac* (P, Š), *Kr̀ste* (Š), *Kučètine* (Š), *Kùćišta* (Š), *Kùćištine* (Š), *Làzanj-stàza* (Š), *Òpùce* (P), *Piškućišta* (< *piš*¹²⁶ ‘pješak’ + *kućište*; Š), *Pòcēlje* (< * *Podse-lje*; P), *Pòdsēlje* (P), *Ràskrsnica* (Š), *Ràzdōlje* (P, Š), *Ràzgājci* (P), *Sèlišta* (P, Š¹²⁷), *Seòce* (P), *Stàrē kùće* (P), *Stàrō sèlo* (P, Š), *Ūlice* (< *ulica* ‘put kojim se progoni stoka’; Š), *Vòznice* (usp. *voznik* ‘put kojim se progoni stoka’; Š), *Živō kùćište* (Š)

Toponimi se koji pripadaju ovoj skupini odnose na putove (*Lazanj-staza* i *Opuće*), raskrižja (*Krstac*, *Krste*, *Raskrsnica*, *Razdolje* i *Razgajci*) te na napuštena naselja u Cerovcu (*Dugo kućište* i *Živo kućište*), Jušićima (*Kućište* i *Staro selo*¹²⁸), Bobovištu (*Staro selo*) Petrovićima (*Kučetine*), Dražin-Dolu (*Selišta*), Glavskoj (*Stare kuće* i *Staro selo*), Goloj Glavici (*Selišta*) i Premišlju (*Seoce*).

4.4. Toponimi prema gospodarskoj djelatnosti

4.4.1. Toponimi u svezi s poljoprivrednom djelatnošću

4.4.1.1. Toponimi u svezi s uzgojem kulture i tipovima obradivoga zemljišta: *Bášča* (< *bašča* ‘vrt’ < tur. *bahçe*; Š), *Bòbovišta* (< *bobovište* ‘njiva zasađena bobom’; P), *Bòbūc* (usp. *bobuc* ‘bob’; ERHSJ I: 176; P), *Čèreci* (< *čerek* ‘četvrtina’ < tur. *çeyrek*; Š), *Čèrinac* (< *čerin* ‘obradivo tlo sa zemljom crvenicom’; Š), *Čèrinice* (usp. *Čerinac*; Š), *Dūži* (< *duži* ‘brazda koju volovi mogu uzorati bez predaha’; Pujić 2003: 167; P, Š), *Gràhova dōlina* (< *grah*; P), *Gră(h)ovište* (< *grahovište* ‘njiva zasađena graham’; P, Š), *Grăšišta* (usp. *Grahovište*; P), *Grâvē njīve* (< * *Grahove njive*; Š), *Lăničevac* (usp. *Lanište*; P), *Lănište* (< *lanište* ‘njiva zasađena lanom’; Š), *Lăstva* (< *lastva* ‘zaskok’; Š), *Lečèvišta* (usp. *Lecevište*; P), *Lečèvište* (< *lecevište* ‘njiva zasađena lecom’; Š), *Lŭkovac* (< *lukovac* ‘njiva zasađena lukom’; P), *Njīve* (Š), *Pòdi* (< *podì* ‘obradive površine na više razina’; Š), *Pòdvori* (usp. *podvornica* ‘glavna seoska njiva’; P, Š), *Ràsadišta* (Š), *Râžište* (< *ražište* ‘njiva zasađena ražju’; Š), *Rèpište* (< *repište* ‘njiva zasađena repom’; P), *Řžanā*¹²⁹ (< *rž* ‘raž’; P), *Řžanī dōli* (usp. *Ržana*; P), *Řžīšće* (usp. *Ržana* P), *Sačivīšte* (< *sačivište* ‘njiva zasađena lecom’ < *sačivica* ‘leća’; Š), *Trăp* (< *trap*¹³⁰ ‘rupa u kojoj se sadi krumpir’;

¹²⁶ Apelativ je *piš* zabilježen u Marulićevim i Karnarutićevim djelima, a *pješ* u Palmotićeveim (ERHSJ II: 671).

¹²⁷ U Selištima u Dražin-Dolu nalaze se ostatci starijega naselja, a u Goloj Glavici Selišta su pašnjak (Đurić-Kozić 1170, 1174).

¹²⁸ Po jednoj je predaji Staro selo u Jušićima spalio hajduk Stojan Janković, po drugoj je selo nestalo nakon što je opljačkan svećenik koji je opljačkan dok je nosio novac hercega Stjepana namijenjen jednoj crkvi u Jeruzalemu, a po trećoj je bilo prokletu zbog zdenca puna novca koji nitko nije mogao pronaći (Đurić-Kozić 1903: 1183).

¹²⁹ Ržana je lokva u Glavskoj.

¹³⁰ Apelativ *trap* u Zažablju, pak, označuje i mladi vinograd, a u Popovu se u *trap* (npr. u Orahovu Dolu) mogla staviti i vočka (Vidović 2011: 551).

P), *Vláka* (< *vlaka*¹³¹ ‘zavučena duga njiva’; Š), *Vlāke* (usp. *Vlaka*; P, Š), *Vřti* (Š), *Vřtine* (< *vřtina* ‘zapuřteni vřt’; P).

Toponimi su iz ove skupine uvjetovani nazivima zemljiřnih čestica kao řto su *bařća*, *lastva*¹³², *njiva*, *pod*, *podvor*, *vlaka* i *vřt*, nazivima biljaka koje su se uzgajale (*bob*, *grah*, *lan*, *luk*, *rař/rř*, *sačivica* i *repa*) te rasadnicima (*Rasadiřte*).

4.4.1.2. Toponimi u svezi s veličinom i granicom obradivoga zemljiřta: *Měde* (Š), *Měđine* (Š).

Apelativ se *međa* najčeřće upotrebljavao pri razgraničavanju pojedinačnih posjeda.

4.4.1.3. Toponimi u svezi s privođenjem tla kulturi: *Gārevice* (Š), *Křčevina* (P, Š), *Křčevine* (P), *Lazětina* (Š), *Ōkrča* (Š), *Ōkrče* (Š), *Ōkrke* (Š), *Ōpāljenā dōlina* (Š), *Ōrānī dō* (P), *Ōrānī dōci* (P), *Ōřećenā* (Š), *Pepěljevac* (Š), *Pōdřakoša* (usp. *řakati* ‘nanositi, bacati (gnoj) řakama’; Dořen 2020: 180; Š), *Pōgārenā glāvica* (P), *Pokořēnik* (Š), *Prōkos* (Š), *Prōřēk* (P), *Sijēčjē lūke* (P), *Sječēna* (Š), *Sjenōkos* (P, Š), *Sjenōkosi* (P, Š), *Zāgrāřženā dōlina* (P).

Većina se navedenih toponima odnosi na krčevine te plodna tla koja su se dobivala paljenjem, oranjem ili sječom.

4.4.1.4. Toponimi koji se odnose na vinogradarstvo: *Lōznī dō* (P), *Lōznīci* (Š), *Mātōrnīci* (usp. *Matornik*; P), *Mātōrnīk* (< *matornīk* ‘površina vinogradske povrřine koju za jedan dan moře opkopati jedan radnik’; P), *Ōdrnjā ljūt* (usp. *odrina* ‘brajda’; Š), *Rānjskā dōlina* (< *ranjka* ‘vrsta loze’; Kraljević 2013: 299; Š), *Vīnogrādi* (Š), *Vīnogradina* (< *vinogradina* ‘stari, zapuřteni vinograd’; Š), *Vīnogradine* (usp. *Vinogradina*; P, Š).

4.4.2. Toponimi u svezi s uzgojem řivotinja

4.4.2.1. Toponimi u svezi sa stočarstvom i obitavaliřtima za stoku: *Bravenīci* (< *bravenīk* ‘tor za brave’; Š), *Gōrūřī dōli* (< *gorjeti*; Š), *Gōrūřje* (usp. *Goruři doli*; Š), *Jānjevac* (Š), *Jānjilē dōline* (P), *Jānjiliřte* (usp. *janjilo* ‘prostor ispred kuće s oborom za janjad’; Š), *Kōnjiřtār* (Š), *Kotāri* (< *kotar* ‘plot oko sijena za obranu od stada’; Arj V: 396; P, Š), *Krāvljī dō* (P), *Lūčilo* (< *lučilo* ‘mjesto na kojemu se luči stoka’; Š), *Obōrina* (< *obor* ‘ograđen prostor za stoku’; Š), *Ōgrada* (Š), *Ōgrade* (P), *Ōkladnik* (< *oklad* ‘mjesto na koje se zagoni stoka’; P), *Ōvčā* (Š), *Ōvčī dō* (P), *Pādaliřte* (< *padaliřte* ‘pastirsko noćivaliřte’; Š), *Plāndiřte* (< *plandiřte* ‘sjenovito mjesto na koje se stoka sklanja za velikih vrućina’; Š), *Počivala* (< *počivalo* ‘pastirsko odmoriřte’; Š), *Počivalac* (usp. *Počivala*; Š), *Stāniřte* (< *staniřte* ‘mjesto na kojemu se nalaze pastirski stanovi’; P), *Šīliřta* (usp. *Šīliřte*; P), *Šīliřte* (usp. *ši-*

¹³¹ Na zadarskome području *vlaka* je udolina, komad zemlje (Skračić i Jurić 2004: 165).

¹³² *Lastva* je u Neretvanskoj krajini i Hercegovini obradiva povrřina najčeřće okružena neobradivim zemljiřtem (usp. Kraljević 2013: 161). Neobradivo se, pak, zemljiřte koje se nalazi uz obradivo i koje počesto služi i kao međa posjeda u Zažablju naziva okrajkom.

lje ‘jednogodišnja ovca’; Š), *Tôr* (< *tor* ‘ograđeni prostor u koji se zatvara stoka’; P), *Tórak* (usp. *Tor*; Š), *Tòrina* (usp. *Tor*; P), *Tòrine* (usp. *Tor*; P, Š), *Tòrnjī dô* (usp. *Tor*; Š), *Tòrovi* (usp. *Tor*; Š), *Váljališta* (< *valjalište* ‘mjesto na kojemu se valja stoka’; Š), *Volòdijēni* (P), *Zágoni* (< *zagon* ‘tor’; P, Š), *Záložnice* (< *založnica* ‘mjesto na kojemu pastiri užinaju’; P).

Zabilježeni su isključivo odrazi naziva za ograđena mjesta na kojima boravi ili se zagoni stoka (*bravenik*, *konjištar*, *obor*, *oklad* i *tor*). Toponimi motivirani apelativom *ograda* u jugoistočnoj Hercegovini označuju i prostore u koje se zagoni stoka i ograđene njive. Na stvaranje pašnjaka paljenjem upućuju toponimi *Goruši doli* i *Gorušje*¹³³.

4.4.2.2. Toponimi u svezi s ostalim gospodarskim granama: *Čèlinjā gláva* (< **Pčelinja glava*’; Š), *Čèlinjāk* (< **Pčelinjak*; Š), *Hljèbārnica* (< *hljebarnica* ‘pekarnica’; P), *Klāčina* (< *klačina* ‘vapnenica’; P), *Mājdan* (< *majdan* ‘kamenolom, rudnik’ < tur. *maden* ‘rudnik’; Š), *Ōšišta* (usp. *ošca* ‘zamka za ptice’; P), *Ribòjāk* (P), *Ūgljenak* (< *ugljen*; Š), *Vār* (< *var* ‘vapno’; Arj 20: 567; Š).

U ovoj su skupini toponimi koji se odnose na pčelarstvo (*Čèlinja glava* i *Čèlinjak*), pekarstvo (*Hljebarnica*), mjesta na kojima se proizvodilo vapno (*Klačina* i *Var*), pticolov (*Ošišta*) i ribolov (*Ribojak*). Na iskorištavanje prirodnih bogatstva upućuju toponimi *Majdan* i *Ugljenak*. Naime, još su u srednjovjekovlju stanovnici Trebinjske šume živjeli su od proizvodnje obruča za badnjeve izrađenih od drvenoga ugljena (Tošić 1998: 44).

4.5. Kulturno-povijesno uvjetovani toponimi

4.5.1. Toponimi u svezi s upravnom vlašću: *Cārevina* (Š), *Cārigrād* (Š), *Cārina* (Š), *Īvanj-křs* (P), *Knéževa glāvica* (Š), *Làstelina* (< **Vlastelina*; P), *Lòčitēg* (Š), *Mřšavī tēg* (< *mršav* ‘slab’ + *teg* ‘rad na tuđemu imanju’; Š), *Mùčilo* (P), *Trètica/Trètina* (P).

Na negdašnje carinarnice upućuju toponimi Carigrad u Slavogostićima i Carina (staro ime Ivanjice), toponim *Carevina* u Taleži upućuje na carsko (najbolje) zemljište, a u mjesnoj se toponimiji okamenio i naslov *knez*. Na negdašnje društvene odnose upućuje apelativ *teg*. *Tretica* ili *Tretina* jedna je od knežija u Trebinjskoj šumi nastala izdvajanjem od Površi početkom XIX. stoljeća. Navodno je dobila ime po tome što čini trećinu Površi (Đurić-Kozić 1903: 1110). Granica je Ivan-begove države kod Huma u Trebinjskoj šumi označena Ivanj-krstom.

4.5.2. Toponimi u svezi s mjesnom poviješću i mjesnim predajama: *Dòbrā gòmila* (Š), *Đèvice* (P, Š), *Đèvičkī klānac* (Š), *Kleftènik* (< **Kletvenik*; Š), *Klètvenā gòmila* (P), *Křst* (Š), *Křvāvā glāvica* (Š), *Nèvjestina dòlina* (P), *Nèvjestina jàma*

¹³³ Riječ je o pašnjacima u Sparožićima i Goloj Glavici.

(P), *Strășivac* (P, Š), *Strășnē gòmile* (Š), *Svătškā dòlina* (Š), *Zàonik* (P), *Zèlenī dúb* (P), *Žènskō brđo* (P).

O predjelima *Đevice* (navodno je jedna nevjesta na tome predjelu u blizini Marić-Međina skočila u Trebišnjicu i utopila se), *Nevjestina dolina* i *Nevjestina jama* (u toj je jami u Dužima život okončala jedna nevjesta; Đurić-Kozić 1903: 1206) postoje zapisane predaje. Toponim bi se *Svatska dolina* mogao povezati s čestim motivom „krvavih svatovima” u jugoistočnoj Hercegovini, a toponimi koji sadržavaju apelativ *kletva* te se tvore od pridjeva *strašiv* i *zao* imaju zaštitničku ulogu. Predaja o dvoje zaklane djece te nožu kojim je krv otrvena o visoki dub koji je od tada i ljeti i zimi uvijek zelen, povezuje se s toponimom *Zeleni dub*. Toponim je Krst motiviran pograničnim biljegom koji je dijelio Hum i Tribuniju, odnosno po predaji je bio graničnom oznakom Ivan-begove države (Đurić-Kozić 1903: 1151).

4.5.3. Toponimi uvjetovani duhovnim i vjerskim životom zajednice

4.5.3.1. Toponimi motivirani imenima vjerskim zajednicama te crkvenim građevinama i posjedima: *Crkvina* (P), *Crkvine*¹³⁴ (Š), *Čèkлина crkva* (Š), *Čèklin dō* (Š), *Hàrem*¹³⁵ (< *harem* ‘džamijsko dvorište s grobljem’ < tur. *harem*; Š), *İlijin vrh* (Š), *İlijina crkva* (P), *Jàrušin vrh* (P), *Jòvanjā crkva* (P), *Kàluđerskē njīve* (< *kaluđer* ‘pravoslavni redovnik’; P), *Krčeto Klimēnta* (Š), *Krstača* (< *krstača* ‘nadgrobni križ’; P), *Lōkva nād crkvōm* (P), *Miholjī dōli*¹³⁶ (P), *Nikoljā crkva* (P), *Otāri* (G. jd. *Otārī*; P), *Pètrov brījēg* (Š), *Pètrova glāvica* (Š), *Pètrovica* (Š), *Spāsov kršt* (P), *Spāsova glāva* (Š), *Spāsova glāvica* (P), *Svētā Nèđēljka* (Š), *Šćepānuša* (Š), *Trōjičina glāvica* (P), *Vārina crkva* (Š), *Vārñā glāvica* (P).

Na predjelu *Otari* (usp. *oltar*) najvjerojatnije se (usp. toponim *Otarište* na Vjetreniku i nad Vrutkom, kod Prapatnice i u Dobrome Dolu u Popovu i Zažablju) tijekom osmanlijskoga razdoblja održavalo bogoslužje. Na oltarištima su se obično nalazili križevi i manji oltari u koje su se često ugrađivale moći. Toponimi *Crkvina* (jedan se nalazi u Ljubovu, a čak tri na Bobovištu) i *Crkvine* (u Cerovcu) upućuje na ruševine crkava, toponim *Kaluđerske njive* na manastirske posjede. Iz mjesne je toponimije razvidno da su se u Trebinjskoj šumi i Površi štovali sveti Ilija (Gola Glavica i Premišlje), Jovan (Mrnjići), Mihovil (Ljekova), Nikola (Ljekova), Petar (Cerovac i Zaplanik), Stjepan (mjesno Šćepan; Glavska) i Spas (Klikovići), sveta Barbara/Varvara (Rupni Do i Dedići) i Tekla (mjesno Čekla; Orah) te Sveto Trojstvo (Volujac) i Sveta nedjelja (Taleža). Za crkve svete Tekle u Orahu i svetoga Petra u Zaplaniku pouzdano se zna da su bile katoličke. Prežitak je muslimanske prisutnosti toponim *Harem*.

¹³⁴ Riječ je o predjelu u Cerovcu. S obzirom na postojanje napuštenoga selišta Svinja na području sela i globalja te mnogih crkva i crkvišta iz predosmanlijskoga razdoblja, opravdano je pretpostaviti postojanje starije crkve, kojom je moglo biti uvjetovano ime.

¹³⁵ Harem je zdenac u Taleži.

¹³⁶ Na Miholjim dolima u Ljekovoj nalazi se groblje i ostatci crkve.

4.5.3.2. Toponimi uvjetovani prežiticima pretkršćanskih vjerovanja: *Trèsibrōd* (Š), *Trèštine* (P), *Trijéskavac* (Š), *Vèles-dô* (Š), *Vilinjāk* (P).

Unutar ove skupine najčešći su toponimi koji sadržavaju apelativ **trěskъ* ‘grom’ te bi se mogli odnositi na negdašnje štovanje Peruna Gromovnika. Toponim bi *Veles-do* u Cerovcu mogao upućivati na slavenskoga boga stoke Velesa, čije se štovanje pretočilo u kult svetoga Nikole i Blaža, a Jarušin vrh na božanstvo biljnoga pokrova Jarila (vidi opširnije u Katičić 2017: 17, 79–81, 102).

4.6. Toponimi antroponimijskoga postanja

Većina je toponima antroponimijskoga postanja uvjetovana prezimenima sadašnjih i negdašnjih stanovnika Trebinjske šume i Površi te njihovih neposrednih susjeda. Od suvremenih su se prezimena u toponimiji odrazila sljedeća: *Adžović* (usp. *hadž* ‘hodočašće u Meku’ < tur. *hac*), *Babić* (< *babo*), *Korać* (< *korać* ‘mlat, čekić’), *Kraljević* (< *kralj*), *Kurtović* (< *Kurt*), *Mandić* (< *Manda* < *Mandalijena* ‘Magdalena’), *Marić* (< *Mara* < *Marija*), *Milić* (< *Mile* < *Miloslav*), *Milošević* (< *Miloš* < *Milo* < *Miloslav*), *Miskin*, *Petković* (< *Petko* < *Peto* < *Petar*), *Pravica* (< *pravica* ‘pravda’), *Rašović* (< *Rašo* < *Radomir/Radovan*), *Vreća* (< *vreća*), *Vulešević* (< *Vuleša* < *Vule* < *Vuk*) i *Vuletić* (< *Vuleta* < *Vule* < *Vuk*). Ujedno su ušćuvana i izumrla prezimena *Butijer* (< *butijer* ‘konjušar’), *Čaušić* (< *čauš* ‘niži zapovjednik u osmanlijskoj vojsci’ < tur. *çavuş*), *Čebud* (postanje mi je prezimena naproizirno), *Gerušić* (< *Geruša* < *Gero* < *Gerasim*), *Kovač* (< *kovač*), *Lule* (< *Luka*), *Rojević* (< *rojiti*) i *Šero* (usp. *Šero* < **Šehro* < *Šehrija*). U mjesnoj se toponimiji očuvala srednjovjekovna rodna imena: *Berović* (< *Bero* < *Berislav*), *Đedić* (< *đedić* ‘djedić, pripadnik nižega plemstva’), *Đurđević* (< *Đurađ*), *Glavić* (< *glava*), *Jušić* (< *Jušo* < *Juraj/Jusuf*), *Kalađurđević* (< *Kalađurđ* ‘lijepi Đurađ’), *Kliković* (< *kliktati*), *Krajković* (< *Krajko* < *Kranislav* ‘Hranislav’), *Krnjević*¹³⁷ (< *krnje* ‘krnjava osoba’), *Kučić* (< *kuće* ‘pseto’), *Midžovan*¹³⁸ (usp. *midža* ‘amidža, stric’ < tur. *amca*), *Mionić* (< *Miona* < *Mila* < *Miloslava/Radmila*), *Mrnjić* (< *mrnjati* ‘mrmljati’), *Petrović* (< *Petar*), *Slavogostić* (< *Slavogost*), *Sparožić* (< *sparoga* ‘šparoga’) i *Vuković* (< *Vuk*). U mjesnoj su se toponimiji odrazila i sljedeća prezimena, koja bi mogla biti selilački spomenici: *Bajo*¹³⁹ (< *bajo* ‘um. od brat’), *Behmen*¹⁴⁰

¹³⁷ Krnjevići danas žive u Fatnici kod Bileće (Miličević 2005: 438).

¹³⁸ Obren Đurić-Kozić (1903: 1181) povezuje to izumrlo prezime u Klikovićima s mjesnim glagolom *midžati* ‘mokriti’.

¹³⁹ Rod je nastanjivao Strmicu u Popovu. Bajova glavica nalazi se u Humu.

¹⁴⁰ Behmeni su živjeli u Veljoj Međi u Popovu. Odande su se iselili u Gabelu (Miličević 2005: 230). Moguće je da su živjeli ili imali posjede u Orahu, gdje bi spomen na njih mogao biti okamenjen u imenu zdenca Behmanuša.

(< *Behmen*), *Glavaš*¹⁴¹ (< *glavaš* ‘osoba s velikom glavom’), *Gnjatić*¹⁴² (< *Gnjato* ‘Ignjat’ / < *gnjat* ‘golijen’), *Grbić*¹⁴³ (< *grba*), *Kitin*¹⁴⁴ (< *Kita*), *Kličan*¹⁴⁵ (< *klicati*), *Obad*¹⁴⁶ (< *obad*), *Surjan*¹⁴⁷, *Vukas*¹⁴⁸ (< *Vukas* < *Vuk*) i *Zlatar*. Njima valja pridružiti i starija rodna imena kao što su *Baulović*¹⁴⁹ (< *Bajul*), *Bijakić* (< *Bijak* < *Bijo* < *Bjeloslav*), *Branković* (< *Branko* < *Branislav*) i *Pičević*¹⁵⁰. U mjesnoj su se toponimiji u Površi odrazila i prezimena *Kisin* (< *kiso* ‘kisela, mrgodna osoba’) iz Tula i *Vučković* (< *Vučko* < *Vuk*) iz Bogojević-Sela, sela u susjednim Zupcima¹⁵¹.

Razmjerno je velik i udio toponima motiviranih osobnim imenima¹⁵². U mje-

¹⁴¹ Rod je nastanjivao zaselak Glavaš u popovskome selu Trebinja. Sudeći po toponimu Glavaša vinogradina, moguće je da su Glavaši živjeli u Klikovićima.

¹⁴² Rodovi Gnjatić i Gnjato nastanjivali su Popovo i Dubrave. Prema toponimijskim podatcima možda su nastanjivali Uskoplje.

¹⁴³ Grbići se spominju u Popovu. Njihov se trag uočavao u toponimiji u Mionićima.

¹⁴⁴ Rod je nastanjivao Dubljane u Popovu te se odonud iselio u Zažablje. Moguće je da potječu iz Uvjeće.

¹⁴⁵ Rod se Kličan spominje u Popovu 1771. – 1778. (Milićević 2005: 416).

¹⁴⁶ Obada ima u Konavlima i u Prapatnici u hercegovačkome dijelu Zažablja. Na temelju toponimijskih podataka čini se da su nastanjivali i Đediće.

¹⁴⁷ Prezime je Surjan potvrđeno na Korčuli. Sudeći po toponimiji možda potječu iz Orah.

¹⁴⁸ Rod nastanjuje Velju Među u Popovu. Toponimijski podatci upućuju da potječu sa Zaplanika.

¹⁴⁹ Vlasi Ba(j)ulovići (Baiulouich, Baulouich) spominju se u katunu Vragovića kod Trebinja od 1436. (Kurtović 2011: 661).

¹⁵⁰ Pičevići su u XIV. i XV. stoljeću stanovali na tromeđi župe Trusina u Podgorju te humskih župa Dabar i Dubrave. Godine 1381. spominje se tako Hrvatinić iz Dabra (*Chervatinus Picheuich de Deber*; Sivrić 1999: 210).

¹⁵¹ Kisini su imali imanja u Luci, a Vučkovići u Dužima.

¹⁵² U popisu 1475. – 1477. u Trebinskoj šumi i Površi zabilježena su narodna imena *Beladin* (< *Bela* < *Beloslav*), *Bogdan*, *Bogut* (< *Bogo* < *Bogdan/Božidar*), *Božičko* (< *Božić* < *Božidar*), *Brajan* (< *Brajo* < *Brativoj*), *Brajko* (< *Brajo* < *Brativoj*), *Brajo* (< *Brativoj*), *Branilo* (< *Branislav*), *Brativoj*, *Bratuč* (< *Brato* < *Brativoj*), *Cvetko*, *Čegar* (< *čegar* ‘češljugar’), *Čulo* (usp. čulo ‘osoba s malim ušima’), *Dabiživ*, *Dobrašin* (< *Dobro* < *Dobrivoj*), *Dobrić* (< *Dobro* < *Dobrivoj*), *Dobrivoj*, *Gojčin* (< *Gojko* < *Gojslav*), *Miladin* (< *Mile* < *Milorad*), *Mile* (< *Milorad*), *Mileta* (< *Mile* < *Milorad*), *Milić* (< *Mile* < *Milorad*), *Nedogled*, *Negomir*, *Negovan*, *Novak*, *Obrad*, *Obrilo* (< *Obro* < *Obrad*), *Ostoja*, *Pribić* (< *Pribo* < *Pribislav/Pribivoj*), *Pribil* (< *Pribo* < *Pribislav/Pribivoj*), *Pribina* (< *Pribo* < *Pribislav/Pribivoj*), *Pribisav* (usp. *Pribislav*), *Pribivoj*, *Radan* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radibrat*, *Radič* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radilo* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radilja* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radisa* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radivoj*, *Radoč* (< *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radohna* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radoje* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radonja* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radosav* (usp. *Radoslav*), *Radovac* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radovan*, *Radun* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Radut* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Rajčo* (< *Rajo* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Ratko* (< *Rado* < *Radibrat/Radivoj/Radoslav/Radovan*), *Staniša* (< *Stano* < *Stanislav*), *Stojna* (< *Stojo* < *Stojan/Stojislav*), *Tvrtko*, *Vladisav* (usp. *Vladislav*), *Vladuša* (< *Vlado* < *Vladislav*), *Vlatko* (< *Vlado* < *Vladisav*), *Vojmil*, *Vukas* (< *Vuk*), *Vukašin*

snoj su se toponimiji odrazila sljedeća kršćanska imena: *Anđa*, *Anto*, *Damjan*, *Đuko* i *Đuro* (< *Đurađ*), *Ilija*, *Ivan*, *Jaša* (< *Jakov*), *Jakoš* (< *Jako* < *Jakov*), *Jovan*, *Lazar*, *Margita* (< *Margarita*), *Marko*, *Martin*, *Mića* (< *Mihajlo/Mihovil*), *Mihajlo*, *Nikola*, *Periša* (< *Pero* < *Petar*), *Pero* (< *Petar*), *Petar*, *Petina* (< *Peto* < *Petar*), *Sava*, *Simo* (< *Simeon*), *Vido* (< *Vidoslav*), *Vitalj* (usp. *Vital*), *Vitas* (< *Vito*) i *Žan*. Također su zabilježeni i odrazi narodnih imena: *Bjela* (< *Bjeloslav*), *Bjelan* (< *Bjela* < *Bjeloslav*), *Bogiš* (< *Bogo* < *Bogdan*), *Božo* (< *Božidar*), *Budan* (< *Budo* < *Budimir/Budislav*), *Budava* (< *Buda* < *Budislava*), *Desa* (< *Desimir/Desislav*), *Dobro* (< *Dobrivoj/Dobroslav*), *Dragan* (< *Drago* < *Dragoljub/Dragomir*), *Drago* (< *Dragoljub/Dragomir*), *Dragomir*, *Dražo* (< *Dragoljub/Dragoslav*), *Gale*, *Gojo* (< *Gojislav*), *Gojša* (< *Gojo* < *Gojislav*), *Goslo* (< *Gostimir*), *Gostiješ* (< *Gosto* < *Gostimir*), *Grujica* (< *Gruja* < *Gruban*; Grković 1977: 69), *Hlap* (< *hlap*¹⁵³ ‘rob, kmet, težak’), *Kijo*¹⁵⁴ (< *kij* ‘čekić, mlat’), *Ljubiša* (< *Ljubo* < *Ljubibrat/Ljubidrag/Ljubislav*), *Ljubo* (< *Ljubibrat/Ljubidrag/Ljubislav*), *Ljubohna* (< *Ljubo* < *Ljubibrat/Ljubidrag/Ljubislav*), *Milo* (< *Milodrag/Milovan*), *Milodrag*, *Milovan*, *Ostoja*, *Premisav* (usp. *Premislav*), *Radio* (< *Rado* < *Radomir/Radoslav/Radovan*), *Rado* (< *Radomir/Radoslav/Radovan*), *Radovan*, *Rajko* (< *Rajo* < *Radomir/Radoslav/Radovan*), *Ratko* (< *Rato* < *Radomir/Radoslav/Radovan*), *Rato* (< *Radomir/Radoslav/Radovan*), *Staniša* (< *Stano* < *Stanislav*), *Stojan* (< *Stojo* < *Stojislav*), *Stojič* (< *Stojo* < *Stojislav*), *Stojko* (< *Stojo* < *Stojislav*), *Strahinja* (< *Straho* < *Strahimir*), *Tijo* (usp. *Tiho* < *Tihomir*), *Tole* (< *Tolislav*), *Toljen* (< *Tole* < *Tolislav*), *Ušo* (usp. *Vušo* < *Vuk*), *Višo* (< *Višeslav*) i *Vukoje* (< *Vuk*). Osobno ime *Živo* može biti i narodnoga (usp. *Živko*), ali i kršćanskoga postanja (usp. *Dživan* ‘Ivan’). Potvrđeni su i odrazi od stranoga imena *Ruđer*: *Ruđ*/*Ruž* i *Ružeta*. Udio odraza muslimanskih imena također nije zanemariv: *Ahmet*, *Mehmed*, *Osman* i *Salko* (< *Salih*). Najvjerojatnije je albanskoga postanja osobno ime *Ljeka* (usp. alb. *Leka* ‘Aleksandar’).

U mjesnoj su se toponimiji odrazili i sljedeći nadimci: *Babica* i *Babuša* (< *baba*), *Ćusko* (< *ćuskija* ‘poluga za podizanje tereta’ < tur. *küskü*), *Brko* (< *brko* ‘brkata osoba’), *Čoro* (usp. *ćoro* ‘slijepa osoba’), *Đers* (< *đers* ‘gizdelin’ < tur. *gürz* ‘mladić; Škaljić 1966: 249; ERHSJ I: 479), *Kapetan*, *Lemo*, *Mrcina*, *Mrkos* (< *mrk*), *Oplić* (< *oplesti* ‘udariti’), *Pršo* (usp. *prhak*), *Radević* (< *Rade* < *Radomir/Radoslav/Radovan*), *Rora* (< *rora* ‘domazet’) i *Streljac* (< *streljac* ‘strijeljac’). Neprozirni su mi antroponimi *Druč*, *Kolijes*, *Lemo* i *Mastapić*.

(< *Vuk*), *Vukić* (< *Vuk*), *Vukman* (< *Vuk*), *Vukoje* (< *Vuk*), *Vukosav* (usp. *Vukoslav*), *Vukša* (< *Vuk*), *Žeško*, *Živan* i *Živko*. U istome su razdoblju zabilježena kršćanska imena *Andrijaš* (< *Andrija*), *Đurađ*, *Đurašin* (< *Đuro* < *Đurađ*), *Ivko* (< *Ivo* < *Ivan*), *Nikola*, *Stepan* (usp. *Stjepan*) i *Vitas* (< *Vito* < *Vital*). Usto su zabilježena i strana imena *Don* (usp. alb. *Gjon*), *Krledžali* i *Ružo* (usp. *Ruđer*). Neprozirno mi je osobno ime *Kodilja* (osobna su imena ekscerpirana iz Aličić 1985).

¹⁵³ Milica Grković (1977: 203) drži da je riječ o zaštitničkomu imenu.

¹⁵⁴ Osobno je ime *Kijo* potvrđeno na stolačkome području te se očito odrazilo u imenima predjela Kijev-do u Bobovištu i Ljubovu i Kijevištice u istim mjestima te u ojkonomu Kijev Do u jugoistočnome dijelu Popova.

4.6.1. Višerječni toponimi antroponimijskoga postanja

4.6.1.1. Toponimi od antroponima i zemljopisnoga naziva: *Å Ahmetov brijeg* (P), *Å Antov ševrljak* (Š), *Å Bābušina prōdō* (Š), *Å Bājova glāvica* (Š), *Å Bjēlin-dō* (Š), *Å Bōgdan-dōlina* (Š), *Å Bōgīš-dō* (Š), *Å Bōžičev brijeg* (P), *Å Bōžijev dō* (Š), *Å Bōžin-dō* (P), *Å Bōžjā dōlja* (Š), *Å Brkov dō* (Š), *Å Būdanov vrh* (P), *Å Būdin-dōlina* (Š), *Å Drāganj-dō* (Š), *Å Drāžin Dō* (Š), *Å Drūčev dō* (Š), *Å Gālina prōdō* (Š), *Å Gōjev dō* (Š), *Å Grbin dō* (Š), *Å Īlijina glāvica* (Š), *Å Īlijino brdo* (P), *Å Jāšina glāvica* (P), *Å Jōvanova glāvica* (Š), *Å Kapetānov dō* (Š), *Å Kijev-dō* (P), *Å Kīsnī dō* (P), *Å Kōlijēsov-dō* (P), *Å Krāljev stōlac* (P), *Å Lāzārev dō* (Š), *Å Lēmo-va lōkva* (P), *Å Lēmovo osoje* (P), *Å Māndića lōkva* (P), *Å Mārkov dō* (P), *Å Mēhmedove dōline* (P), *Å Mīlić-dō* (Š), *Å Mīlovān-brijeg* (P), *Å Mr̄cinī dō* (P), *Å Mr̄kosin brijeg* (P), *Å Nikolin Dō¹⁵⁵* (P), *Å Nikoljā dōlina* (P), *Å Őplićeva lōkva* (P), *Å Ősmanove grēde* (Š), *Å Őstōjna dōlina* (P), *Å Pērišina plōča* (Š), *Å Pētinja glāvica* (P), *Å Pētrove dōline* (Š), *Å Pršin dōlac* (P), *Å Rādevića leđine* (P), *Å Rādijev dō* (Š), *Å Rādovān-ždrijelo* (P), *Å Rātin-dō* (P), *Å Rātkova glāvica* (Š), *Å Rōjā-brijeg* (P), *Å Rōjē-dōlina* (P), *Å Rōrāčkī dō* (Š), *Å Rūđ/Rūž-dō* (Š), *Å Rūžetin vrh* (P), *Å Sālkova dōlina* (P), *Å Sāvin-dō* (Š), *Å Sāvino brdo* (P), *Å Sīmo-ve grēde* (Š), *Å Stāmenovī brijeg* (Š), *Å Stānišin dō* (Š), *Å Stōjanova glāva* (Š), *Å Stōjanova lōkva* (Š), *Å Stōjanovo obrde* (Š), *Å Stojīčev dō* (Š), *Å Strāhinj-dō* (P), *Å Šurjānov kŭk* (Š), *Å Tījetin dō* (P), *Å Tōlin-dō* (P), *Å Vīšina dōlina* (P), *Å Vitāljev dō* (P), *Å Vitāljevi dōlovi* (P), *Å Vūčkove dōline* (Š), *Å Vūkojev dō* (Š), *Å Žīvin dō* (P).

U ovoj je skupini ušćuvano najviše apelativa koji se odnose na geomorfologiju krša: *do* (apelativ sadržava 31 toponim), *dolina* (10), *prodo* (2) te *dolac*, *dolje*, *ploča*, *ševrljak* i *ždrijelo* (1). Razmjerno su često zastupljeni i odrazi oronimijskih osnova: *glavica* i *brijeg* (po 6), *vrh* (3) *brdo* (2) te *glava*, *greda*, *kuk*, *obrde*, *osoje* i *stolac* (1). Od odraza hidronimijskih osnova zastupljena je samo *lokva* (1).

4.6.1.2. Toponimi od antroponima i gospodarskih naziva: *Å Bōžičnā pōdina* (Š), *Å Čōrina lazētina* (Š), *Å Đērskā lāstva* (P), *Å Glavāševa vīnogradina* (Š), *Å Jōvanj-trāp* (Š), *Å Mārgītin vrt* (P), *Å Mārić-Mēđine* (Š), *Å Mār̄tinov vrt* (Š), *Å Mīcina gŭstrijēna* (Š), *Å Mīlićev trāp* (Š), *Å Mīlove tōrine* (Š), *Å Pérovi tōri* (Š), *Å Rādova lazētina* (Š), *Å Rōjeva čātrnja* (P), *Å Rūžića gŭmno* (Š), *Å Ūšnē mēđe* (Š), *Å Vrēćine stāje* (Š), *Å Vūletine lazētine* (Š).

Najviše toponima iz ove skupine sadržava nazive povezane s poljodjelstvom: *lazetina* (3), *trap* i *vrt* (2) te *gumno*, *lastva*, *međina* i *podina* (1). Sa stočarstvom su povezani nazivi *tor* i *torina* (1). Još su ušćuvani hidronimijski nazivi *čatrnja* i *gustrijena* (1) te vinogradarski *vinogradina* (1).

4.6.1.3. Toponim od antroponima i naziva biljne zajednice: *Å Māstapića gāj* (Š).

4.6.1.4. Toponimi od antroponima i naziva kulturnopovijesnoga postanja: *Å Kitīn-strāža* (P), *Å Vítov kōš* (Š).

¹⁵⁵ Riječ je o zaseoku Premišlja.

4.6.1.5. Toponimi od antroponima i naziva za obitavališta, javne prostore i putove: *Âdžovića-kućetina* (Š), *Balođića kućetine* (Š), *Butijérove kućetine* (P), *Dèsin-Sélo* (Š), *Grùjićine kućine* (Š), *Koráćeve kućetine* (Š), *Midžòvân-kućetine* (Š), *Mílićeva kućetina* (Š), *Miskinove kućetine* (Š), *Vùleševića kućetina* (Š).

U ovoj skupini toponima izrazito pretežu toponimi koji sadržavaju apelativ *kućetina* (9), a još su potvrđeni apelativi *kućina* i *selo*.

4.6.1.6. Toponimi od antroponima i naziva uvjetovanih duhovnim i vjerskim životom zajednice: *Bäbin grëb* (Š), *Vidovo gròblje* (P).

Odrizi apelativa *greb* najčešće se na širem području istočno od Neretve odnose na starija grobišta.

4.6.2. Jednorječni toponimi antroponimijskoga postanja

4.6.2.1. Toponimi od posvojnoga pridjeva: *Bjèlanove* (Š), *Glâskā* (P), *Glà(v)skā* (P), *Gnjáčin* (Š), *Kličanj* (Š), *Ljekòva* (P), *Ljubòvo* (P), *Milodražje* (P), *Pètinja* (P), *Prèmišlja/Prèmišlje* (P), *Stòjča* (P), *Tòljenō* (Š), *Trijèbanj* (Š).

Starijemu jezičnom slovu (usp. Šimunović 2004: 224) pripadaju toponimi tvoreni od antroponimijske osnove i posvojnoga pridjeva tvorenoga sufixsom *-jъ (*Kličanj*, *Milodražje*, *Premišlje* i *Trijebanj*).

4.6.2.2. Toponimi antroponimijskoga postanja s toponomastičkim sufixsima: *Ânduša* (Š), *Bäbičina* (Š), *Behmānuša* (Š), *Búdavice* (P), *Cìcina* (Š), *Čäuševica* (P), *Ćúskovina* (Š), *Dāmjaštica* (P), *Dòbrāni* (Š), *Dobrùnica* (Š), *Dràgulje* (Š), *Dràžinac* (Š), *Đùkovicā* (Š), *Đûrovina* (Š), *Gòjšina* (Š), *Gòslina* (Š), *Gostijéševica* (Š), *Ívanjica* (Š), *Kijèvštica* (P), *Kováčevac* (Š), *Kováčina* (Š), *Králjevina*¹⁵⁶ (Š), *Läpja* (P), *Ljekòvica*¹⁵⁷ (Š), *Ljubišnica* (P, Š), *Ljubòvac* (P, Š), *Marioč* (Š), *Mihājlovica* (Š), *Miloševac* (Š), *Milòvina* (Š), *Obàdica* (Š), *Pičevina* (Š), *Râdovina* (Š), *Stânjevina* (Š), *Šèrovice* (Š), *Vītāsovina* (Š), *Žänjevac* (Š).

Sufiksi kojima su tvoreni toponimi iz ove skupine označuju pripadnost (-ac, -ani, -ica, -ina, -ovac/-evac, -ovica/-evica, -ovina/-evina, -ulja i -uša).

4.6.2.3. Antroponimi u funkciji toponima: *Bàulovići* (Š), *Bèrovići* (Š), *Bijakići* (Š), *Bránkovići* (Š), *Čèbudi* (Š), *Dràgomîr* (P), *Đèdići* (Š), *Đúrđevići* (Š), *Gèrušići*¹⁵⁸ (Š), *Jakoš* (Š), *Júšići* (Š), *Kalàđurđevići* (Š), *Kàramani* (Š), *Kličkovići* (Š), *Krâjkovići* (Š), *Křnjevčići* (Š), *Kúčići* (Š), *Kúrtovići* (Š), *Lúle* (Š), *Márići* (P), *Mìonići* (Š), *Mřnjići* (P), *Nènovići* (Š), *Pètkovići* (P), *Pètrovići* (Š), *Pràvice* (Š), *Râšovići* (Š), *Slāvogòstići/Slà(v)gostići* (Š), *Spàrožići* (Š), *Strèljac* (Š), *Vùkas* (Š), *Vùkovići* (Š), *Zlâtār* (P).

4.7. Toponimi etničkoga, ktetičkoga ili etnonimskoga postanja: *Arbànačkā/Arbànaškā* (Š), *Glàvskī dô* (P), *Gřčkō gròblje* (P, Š), *Jèđupak* (P), *Rijèčkō brđo*

¹⁵⁶ Na predjelu se nalazi staro groblje s urešenim stećcima (Đurić 1903: 1193).

¹⁵⁷ Ljekovica je lokva u Klikovićima.

¹⁵⁸ Riječ je o zaseoku Začule.

(Š), *Rômač* (usp. *Roman*; Š), *Trèbinjskâ šûma* (Š), *Trèbinjskô pòlje* (Š), *Vlaški opasaònik* (P), *Vòlujačkô pòlje* (P).

Pridjev *grčki* odnosi se u jugoistočnoj Hercegovini na starinu objekta i na graditeljsko umijeće zidara ili klesara koji ju je izgradio, a ne na vjersku pripadnost, što je razvidno iz činjenica da se grčkim grobljima nazivaju i stara katolička groblja, ali i stoga što nije svako pravoslavno groblje grčko. Po dva se grčka groblja nalaze u Klikovićima, Ljubovu i Ljekovoj, a po jedno u Bioču, Cerovcu, Đedićima, Orahu, Začuli, Zapaniku, Ljubovu, Ljekovoj, Taleži, Biogradu, Glavskoj, Kremenome dolu, Luki, Poljicu i Uvječaj. Jugozapadno od Glavske nalazi se vrh *Jeđupak* koji upućuje na romsku prisutnost, a u mjesnoj se toponimiji odrazili i etnonimi *Arbanas* (Albanac), *Roman* i *Vlah*. U mjesnoj su toponimiji potvrđeni ktetici *glavski*, *riječki* (odnosi se na Rijeku dubrovačku), *trebinjski* i *volujački*.

4.8. Toponimi nejasna postanja ili motivacije: *Bàonine/Bónine*¹⁵⁹ (P), *Bàšarak* (Š), *Bijedeo* (P), *Bizùmila*¹⁶⁰ (Š), *Jăčîšta* (P, Š), *Kalàbara*¹⁶¹ (Š), *Ljĕpā glàvica* (P), *Ljĕpē vláke* (Š), *Ljĕpō líce* (P), *Plačòvođa* (Š), *Radòglavica*¹⁶² (Š), *Sùeč-vrĕh*¹⁶³ (P), *Šă(o)nĭk* (P), *Ūštica* (Š), *Ūvjěca*¹⁶⁴ (P), *Vânda*¹⁶⁵ (Š), *Vládnică*¹⁶⁶ (Š), *Vlaštica* (Š), *Vôšnji dō* (P).

5. Jezična raslojenost toponima

U mjesnoj se toponimiji odražavaju različiti jezični utjecaji. U njoj su se tako okamenili različiti apelativi dalmatskoga postanja kao što su *gustrijena* (*Gustrije-na*), *puč* (*Puč*), *mir* (*Mirac*) i *žuka* (*Žukovac*), a rana je romanska posuđenica i apelativ *čatrnja* (*Čatrnja*). Od odraza je adstratnih slojeva u mjesnoj toponimiji očekivano najzastupljeniji turski (npr. *Bašča*, *Birindži*, *Čauševica*, *Đers*, *Gajtani*, *Harem*, *Kula*, *Majdan*, *Meteriz* i *Sopra*), a nahode se i prežitci albanskoga sloja (*Vardar*). Kad je riječ o temeljnome slavenskom sloju, iznadprosječno su zastupljeni različiti hidronimijski apelativi (među njima su potvrđeni i odrazi na južnoslavenske prostoru razmjerno rijetko potvrđenih apelativa kao što su *rvenik* i *skopljak*) te mjesnomu puku danas neprozirni fitonimijski (*dubrava*, *rž* i *les*), zoonimijski (*osao*) i oronimijski (*kom*) nazivi. Na starije jezično stanje upućuje šćakavski toponim *Ržišća*, usporediv sa šćakavskim toponimima zabilježenim u toponi-

¹⁵⁹ Po mjesnoj je predaji ondje stolovao neki ban.

¹⁶⁰ U Ravnome postoji lokva *Blizumila* (< *blizu* + *mil* 'pijesak'; Vidović 2010: 308). *Bizumila* je lokva u Golj Glavici.

¹⁶¹ Možda prema *kalabura* 'vodir' ili *kolabra* 'vitlo' (RSKNJ 9: 99, 761).

¹⁶² Možda je riječ o toponimu antroponimijskoga postanja (usp. prezime *Miloglav*).

¹⁶³ Možda prema *sunuti*.

¹⁶⁴ Možda prema *uviti*.

¹⁶⁵ Vanda je lokva u Jušićima.

¹⁶⁶ Za isti su toponim zabilježeni i likovi *Ládnica* i *Lâdnica*.

miji istočno od Neretve od Zažablja, preko Popova (npr. *Gradovišće* u Hutovu u Zažablju te *Lanišće* u Dužici i *Sačivišće* u Korlatima u Popovu) do Boke kotorske (*Bobovišće* u Tivtu) te toponim *Greb*. Rijetki ikavski toponimi (npr. *Priči dolovi*) mogli bi upućivati na kasnosrednjovjekovni ikavski ili mješoviti ikavsko-(i)je-kavski odraz jata (usp. antroponime *Cvitko*, *Korinić*, *Stipan* i *Stipko* te toponime *Stinica* za Šćenicu te *Tribinje* za Trebinje na širem području¹⁶⁷), a suvremeni toponim *Rveč* na mogući stariji odraz poluglasa koji se još u XIII. stoljeću ostvarivao između *e* i *i* (usp. toponim *Kosec* u Orahovu Dolu u Popovu; Vidović 2011: 537). Odrazi su suvremenih značajka mjesnih govora toponimi *Dedići*, *Devica*, *Košerica*, *Sučeska*, *Sveta Neđeljka*, *Šćenovac* i *Šćepanuša* (čiji su likovi rezultat treće jotacije), *Lopošnik* (promjena *čn* > *šn*) te *Rastova glavica* (gubljenje tjesnačnika *h*). Toponimi se kao što su *Čèlina*, *Kùpinova* i *Ljèkova* sklanjaju po pridjevskoj sklonidbi (L. jd. na *Čèlinōj*, na *Kùpinovōj*, u *Ljèkovōj*). Na toponimijski je lik *Zagraždena dolina* vjerojatno utjecao jezik pravoslavnoga bogoslužja.

6. Zaključak

U ovome se radu obrađuje 935 toponima u Trebinjskoj šumi i Površi. Riječ je o području jugozapadno od Neretve koje je u srednjovjekovlju bilo razdijeljeno između Huma i Tribunije, zatim se nalazio na tromeđi Dubrovačke i Mletačke Republike te Osmanskoga Carstva, a danas kroza nj prolazi granica između dvaju bosanskohercegovačkih entiteta, odnosno općina Ravno i Trebinje. Ujedno se navedeni kraj nalazio na području doticaja zapadnoga i istočnoga kršćanstva (nalazi se na području drevne Trebinjsko-mrkanske biskupije osnovane koncem X. stoljeća i Eparhije zahumsko-hercegovačke i primorske, sljednice Eparhije humske, osnovane u XIII. stoljeću) te nekoć krstjansku, a zatim muslimansku prisutnost. Navedeni je pogranični položaj uvjetovao obilne i česte smjene stanovništva te promjene u njegovu vjerskome sastavu, koje su se odrazile i u mjesnoj toponimiji (negdašnja je znatnija katolička nazočnost razvidna u kulturnopovijesnim toponimima (npr. *Čeklina crkva*) i toponimima antroponimijskoga postanja (npr. *Antov ševrljak*, *Margitin vrt*, *Martinov vrt*, *Miholji doli*, *Vitaljevi dolovi* i *Žanjevac*), pri čemu valja napomenuti kako je u mjesnoj povijesnoj antroponimiji razmjerno često zabilježeno i osobno ime *Hrvatina*.

U prvome se dijelu rada obrađuju mjesni ojkonomi. Većina ih je antroponimijskoga postanja te su se u njima odrazila mnoga srednjovjekovna narodna imena (npr. *Desa*, *Hlap*, *Ljubohna*, *Premisal* i *Slavogost*). Ujedno se ističu ojkonomi mo-

¹⁶⁷ Još je povjesničar Marko Vego (1982: 120) uočio vrlo česte ikavske odraze *jata* u srednjovjekovnim vrelima. Budući da je mjesne govore u Trebinjskoj šumi i Površi iscrpno opisao Asim Peco u svojem doktorskom radu *Govor istočne Hercegovine* te da se u njoj osvrnuo i na neke dijalekto-loške podatke koje iznosi Obren Đurić-Kozić, u ovome sam radu iznio tek neke jezične podatke koji proistječu iz povijesne i suvremene toponimijske građe.

tivirani nazivima razmjerno rijetko potvrđenih hidronimijskih osnova kao što su **отьлогъ* ‘močvarni predio’ (*Taleža*) i *skopjak* (Uskoplje).

Središnji se dio rada odnosi na motivacijsku razredbu toponima. Obrađeno je područje osobito bogato odrazima različitih hidronimijskih naziva (poglavito onih koji se odnose na zbirališta vode i blatišta). Unutar skupine kulturnopovijesnih toponima, među kojima je velik broj toponima koji se odnose na mjesne crkve i crkvišta, ističe se toponim *Veles-do*, koji bi mogao biti prežitkom prekršćanskih slavenskih vjerovanja. Među toponimima antroponimijskoga postanja izdvajaju se toponimi u kojima su se odrazila imena mjesnih srednjovjekovnih rodova (*Baulović*, *Bijakić*, *Branković*, *Cicina*, *Dedić*, *Glavić*, *Kalađurđević*, *Krajković*, *Spa-rožić* i *Vuković*) te se iz njih naziru migracije iz Trebinjske šume i Površi prema Popovu (*Bajo*, *Behmen*, *Gnjatić* i *Vukas*), Zažablju (*Kitin* i *Obad*), a možda i prema otocima (*Surjan*). U mjesnoj se toponimiji ujedno nahode romanski, turski i albanski jezični tragovi, a dijalektološki su relevantni mogući povijesni (*Bobuisch*) i suvremeni (*Ržišća*) šćakavski te leksički (npr. *dubrava* i *osao*) prežitci.

Obrada vrlo raznolike i toponomastički izazovne građe Trebinjske šume i Površi ujedno je svojevrstan *hommage* Obrenu Đuriću-Koziću koji ju je prikupio početkom XX. stoljeća i koja je na obradbu čekala gotovo stotinu dvadeset godina.

Literatura

- ALIČIĆ, AHMED S. 1985. *Poimenični popis sandžaka vilajeta Hercegovine*. Sarajevo: Orijentalni institut u Sarajevu.
- ALIČIĆ, AHMED S. 2014. *Opširni katastarski popis za oblast hercegovu iz 1585 (sveska II)*. Sarajevo: Dobra knjiga.
- ANDRIJAŠEVIĆ, MIHOVIL. 1999. Toponimija istočnog dijela Gornjega makarskog primorja (Bačina, Brist, Gradac). *Hrvatski rasadnik: zbornik članaka znanstvenoga skupa Gornje makarsko primorje*. Ur. Radelić, Zdenko. Zagreb: Gornjoprimska općina Gradac i prijatelji, 277–330.
- ANDELIĆ, PAVAO. 1999. Srednjovjekovna humska župa Popovo. *Srednjovjekovne humske župe*. Ur. Dodig, Radoslav. Mostar: Ziral, 27–46.
- ARI = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII. 1880. – 1976 Zagreb: JAZU.
- BEGO-URBAN, MELITA. 2010. *Škrinja uspomena: dubrovački jezični pabirci*. Čibuča: Humanitarno društvo Župe dubrovačke.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA. 1997. Hidronimi s motivom vrelišta na povijesnom hrvatskom jezičnom području. *Folia onomastica Croatica*, 6, Zagreb, 1–40.
- BROZOVIĆ RONČEVIĆ, DUNJA. 1999. Nazivi za blatišta i njihovi toponimijski odrazi u hrvatskome jeziku. *Folia onomastica Croatica*, 8, Zagreb, 1–44.
- DEDIJER, JEVTO. 1990. *Hercegovina: antropogeografske studije*. Sarajevo: Veselin Masleša.
- DINIĆ, MIHAJLO. 1967. *Humsko-trebinjska vlastela*. Beograd: SANU.
- DOŠEN, BOŽO. 2020. *Rječnik Radašinovca i okolice*. Zadar: Ogranak Matice hrvatske u Zadru.
- ĐURIĆ-KOZIĆ, OBREN. 1903. Šuma, Površ i Zupci u Hercegovini. *Srpski etnografski zbornik*, V/2, Beograd, 1105–1292.
- ERHSJ = SKOK, PETAR. 1971. – 1974. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–IV. Zagreb: JAZU.
- FORETIĆ, VINKO. 1969. Smještaj Hrvata i Srba u srednjem vijeku s naročitim obzirom na Crvenu Hrvatsku. *Dubrovnik*, 4, Dubrovnik, 59–97.
- FRANČIĆ, ANDELA; MIHALJEVIĆ, MILICA. 1997. – 1998. Antonimija u hrvatskoj toponimiji. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 23–24, Zagreb, 77–102.
- GRKOVIĆ, MILICA. 1977. *Rečnik ličnih imena kod Srba*. Beograd: Vuk Karadžić.
- HAFIZOVIĆ, FAZILETA. 2016. *Popis sela i zemlje sandžaka Krka, Klis i Hercegovina oslobođenih od Mletačke Republike 1701. godine*. Zagreb – Sarajevo: SKD „Prosvjeta” – Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Orijentalni institut u Sarajevu.
- HRABAK, BOGUMIL. 1956. O hercegovačkim vlaškim katunima prema poslovnoj knjizi Dubrovčanina Dživana Pripčinovića. *Glasnik Zemaljskog muzeja Bosne i Hercegovine*, 11, Sarajevo, 29–39.

- HRABAK, BOGUMIL. 1985. Zemljišne parcele feudalaca i muslimanskih seljaka u Popovu, Zažablju i Trebinju početkom Morejskog rata. *Tribunia*, 9, Trebinje, 31–46.
- Hrvatski prezimenik*, I.–III. 2008. Ur. Maletić, Franjo; Šimunović, Petar. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- IVANOVA, OLGA. 2006. *Makedonski antroponomastikon (XV – XVI. vek)*. Skopje: vlastita naklada.
- JAČOV, MARKO. 1983. *Spisi tajnog vatikanskog arhiva XVI – XVIII veka*. Beograd: SANU.
- JE = VINJA, VOJMIR. 1998. – 2004. *Jadranske etimologije: Jadranske dopune Skokovu etimologijskom rječniku*, I–III. Zagreb: HAZU – Školska knjiga.
- JURIĆ, ANTE. 2016. Suvremena toponimija šibenskog otočja. *Toponimija šibenskog otočja*. Ur. Skračić, Vladimir. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadransku onomastička istraživanja, 113–231.
- KATIČIĆ, RADOSLAV. 2017. *Naša stara vjera. Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*. Zagreb: Ibis grafika – Matica hrvatska.
- KOMADINA, ANTE. 1988. Interkonfesionalni odnosi na području Trebinjske biskupije. *Tisuću godina Trebinjske biskupije*. Ur. Puljić, Ivica. Sarajevo: Vrhbosanska visoka teološka škola, 125–134.
- KORAĆ, VOJISLAV J. 1966. *Trebinje: period do dolaska Turaka*. Trebinje: Zavičajni muzej Trebinje.
- KORAĆ, VOJISLAV J. 1971. *Trebinje: period od dolaska Turaka do 1878. god., prvi dio*. Trebinje: Zavičajni muzej Trebinje.
- KRALJEVIĆ, ANTE. 2013. *Ričnik zapadnohercegovačkoga govora. Široki Brijeg – Zagreb: Ogranak Matice hrvatske u Širokome Brijegu – Dan d.o.o.*
- KREŠIĆ, MILENKO. 2006. Katolici Trebinjsko-mrkanske biskupije prema popisu nadbiskupa Marka Andrijaševića iz 1733. godine. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 48, Zadar, 439–452.
- KRISTE, ĐURO. 2007. *MORAŠnica. Slike jednog vremena*. Dubrovnik: PGM Ragusa.
- KURTOVIĆ, ESAD. 2010. Iz historije pčelarstva u srednjem vijeku (košnice, pčele i med na uzgoju i u pljačkama u Dubrovniku i dubrovačkom zaleđu). *Prilozi*, 39, Sarajevo, 11–30.
- KURTOVIĆ, ESAD. 2011. Seniori hercegovačkih Vlaha. *Hum i Hercegovina kroz povijest*. Ur. Lučić, Ivica. Zagreb: Hrvatski institut za povijest, 647–695.
- KURTOVIĆ, ESAD. 2012. *Vlasi Bobani*. Sarajevo: Društvo za proučavanje srednjovjekovne bosanske historije.
- LUČIĆ, JOSIP. 1988. *Spisi dubrovačke kancelarije: Zapisi notara Tomazina de Saveri 1284. – 1286.; Diversa cancellariae II (1284. – 1286.); Zapisi notara Aca de Titullo 1295. – 1297.; Diversa cancellariae III (1295. – 1297.)*. Zagreb: Razred za

- društvene znanosti JAZU – Zavod za hrvatsku povijest Filozofskoga fakulteta u Zagrebu.
- MANDIĆ STUDIO, NOVAK. 2000. *Srpske porodice vojvodstva sv. Save*. Gacko: vlastita naklada.
- MILIĆEVIĆ, RISTO. 2005. *Hercegovačka prezimena*. Beograd: Svet knjige.
- PANDŽIĆ, BAZILJE. 1988. Trebinjska biskupija u tursko doba. *Tisuću godina Trebinjske biskupije*. Ur. Puljić, Ivica. Sarajevo: Vrhbosanska visoka teološka škola, 125–134.
- PECO, ASIM. 1964. *Govor istočne Hercegovine*. Srpski dijalektološki zbornik, XIV. Beograd: SANU.
- PEDERIN, MARKO. 1976. „Stara virovanja” na zapadnom Pelješcu. *Pelješki zbornik*, 1, Zagreb, 271–294.
- PEKIĆ, RADMILO B. 2014. Vrm i tvrđava Klobuk od najranijih pomena do pada pod tursku vlast. *Klobuk kroz istoriju*. Ur. Pekić, Radmilo. Trebinje: Muzej Hercegovine u Trebinju – Udruženje „Klobuk”, 75–97.
- PUJIĆ, SAVO. 2003. Iz trebinjske ojkonomije: porijeklo toponima. *Tribunia*, 10, Trebinje, 131–186.
- RSKNJ = *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, I–XIX. 1959. – 2014. Beograd: Institut za srpskohrvatski jezik SANU.
- SBIH = *Stanovništvo Bosne i Hercegovine: narodnosni sastav po naseljima*. 1991. Zagreb: Državni zavod za statistiku RH.
- SIVRIĆ, MARIJAN. 1999. Srednjovjekovna humska župa Dabar. *Srednjovjekovne humske župe*. Ur. Dodig, Radoslav. Mostar: Ziral, 209–222.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR; JURIĆ, ANTE. 2004. Krški leksik zadarske regije. *Geoadria*, 9/2, Zadar, 159–172.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR; ŠPRLJAN, NATAŠA. 2016. Semantička klasifikacija toponima na šibenskim otocima. *Toponimija šibenskog otočja*. Ur. Skračić, Vladimir. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, 321–345.
- SKRAČIĆ, VLADIMIR; VODANOVIĆ, BARBARA; VULETIĆ, NIKOLA. 2006. Korpus suvremenih toponima. *Toponimija otoka Pašmana*. Ur. Skračić, Vladimir. Zadar: Sveučilište u Zadru – Centar za jadranska onomastička istraživanja, 133–190.
- SPARAVALO, LJUBO. 1979. Srednjovjekovna groblja, crkvine i crkve na području Šume trebinjske. *Tribunia*, 5, Trebinje, 53–137.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 1991. Ojkonimija općine Dvora na Uni. *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, 17, Zagreb, 243–277.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2004. *Bračka toponimija*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- ŠIMUNOVIĆ, PETAR. 2005. *Toponimija istočnojadranskoga prostora*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

- ŠKALJIĆ, ABDULAH. 1966. *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: Svjetlost.
- TOŠIĆ, ĐURO. 1990. Srednjovjekovna župa Trebinje (istorijsko-geografsko-topografski osvrt). *Prilozi*, 25–26, Sarajevo, 65–101.
- TOŠIĆ, ĐURO. 1998. *Trebinjska oblast u srednjem vijeku*. Beograd: Istorijski institut SANU.
- VEGO, MARKO. 1957. *Naselja bosanske srednjovjekovne države*. Sarajevo: Svjetlost.
- VEGO, MARKO. 1982. Izvori o Trebinju i okolini u srednjem vijeku. *Tribunia*, 6, Trebinje, 115–138.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ. 2010. Pregled toponimije jugozapadnoga dijela Popova. *Folia onomastica Croatica*, 19, Zagreb, 283–340.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ. 2011. Toponimija sela Orahovi Do u Popovu. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 37/2, Zagreb, 533–561.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ. 2015. Pogled u toponimiju župe Vid. *Hrvatski neretvanski zbornik*, 7, Zagreb, 288–306.
- VIDOVIĆ, DOMAGOJ. 2017. Toponimija Makarskoga primorja. *Kuga u Makarskoj i Primorju 1815*. Ur. Tomasović, Marinko. Makarska: Gradski muzej Makarska, 549–609.
- VUJIČIĆ, DRAGOMIR. 1969. Topografski apelativi Zubaca u Hercegovini. *Onomastica Jugoslavica*, 1, Ljubljana, 89–104.

The Toponymy of Trebinjska Šuma and Površ

Summary

In the paper, 935 toponyms from Trebinjska Šuma and Površ, the area southwest of Trebinje, are analyzed. Rich toponomastic data from this area were collected in 1903 by the Serbian ethnologist Obren Đurić-Kozić, but in this paper, they are for the first time analyzed from the toponomastic point of view. This area is located in the Diocese of Trebinje and Mrkan and Zahumlje-Herzegovina and Primorje Eparchy, i.e. the area located between the Western and Eastern Christianity. This location, close to the state border, has caused considerable and frequent changes in the population as well as changes in the religious system. In the first part of the paper, local oikonyms are analyzed, and in the central part of the paper, toponyms are classified according to their motivation. This area is especially rich in toponymic reflections of hidronymic terms (e.g. *Kalac*, *Lokužina*, *Pištet*, *Puč*, *Reva*, *Rovanj*, *Rveč*, *Taleža*, *Uskoplje*, *Vrulja*). Within the group of cultural and historical toponyms, the toponym *Veles-do* stands out as it could be the remnant of pre-Christian Slavic beliefs. The toponyms of anthroponymic origin are used to analyse the names of local medieval tribes and migrations from Trebinjska Šuma and Površ towards the western parts of Herzegovina and South Dalmatian islands. The local toponymy reveals traces of Roman, Turkish, and Albanian language, while possible historical (*Bobuisch*) and contemporary (*Ržišća*) šćakavian and lexical remnants are relevant from a dialectological point of view.

Ključne riječi: toponimija, Trebinjska šuma, Površ, toponimijski odrazi

Keywords: toponymy, Trebinjska Šuma, Površ, toponymic reflections

Prilog

Kazalo toponima

A

Ābatnō 4.1.4.
Ābatnō pōlje 4.1.4.
Ādžovića-kućetina 4.6.1.5.
Āhmetov brjēg 4.6.1.1.
Ānduša 4.6.2.2.
Āntov ševrljāk 4.6.1.1.
Arbànačkā/Arbànaškā 4.7.

B

Bābičina 4.6.2.2.
Bābin grēb 4.6.1.6.
Bābuj-dō 4.1.2.3.
Bābušina prōdō 4.6.1.1.
Bādanj 4.1.1.2.
Bājova glāvica 4.6.1.1.
Balođića kućetine 4.6.1.5.
Bāonine/Bōnine 4.8.
Bāre 4.1.1.1.
Barnōglav 4.1.2.3.
Bāšarak 4.8.
Bāsča 4.4.1.1.
Bāulovići 4.6.2.3.
Behmānuša 4.6.2.2.
Bèrovići 4.6.2.3.
Bijakići 4.6.2.3.
Bijedeo 4.8.
Bijēlā 4.1.2.3.
Bijēlā stijéna 4.1.2.3.
Bijēlač 4.1.2.3.
Bijēlī kāmēn 4.1.2.3.
Bijēlī vāo 4.1.1.1.
Biògrad 4.3.1.2.
Birindži 4.3.1.2.

Bisaci 4.1.1.2.
Bizūmila 4.8.
Bjèlanove 4.6.2.1.
Bjèlin-dō 4.6.1.1.
Bóba 4.1.4.
Bòbovišta 4.4.1.1.
Bòbūč 4.4.1.1.
Bògdan-dòlina 4.6.1.1.
Bògš-dō 4.6.1.1.
Bòtnjā gòra 4.1.1.2.
Bóžicev brjēg 4.6.1.1.
Bòžićnā pòdina 4.6.1.2.
Bòžijev dō 4.6.1.1.
Bóžin-dō 4.6.1.1.
Bóžjā dōlja 4.6.1.1.
Bránkovići 4.6.2.3.
Braveníci 4.4.2.1.
Brèstica 4.1.4.
Brjēg 4.1.1.1.
Brjēsno břdo 4.1.4.
Brjēst 4.1.4.
Brkov dō 4.6.1.1.
Brnjáci 4.1.1.2.
Brštica 4.1.2.3.
Bùbreg 4.1.1.2.
Bùdanov vrh 4.6.1.1.
Búdavice 4.6.2.2.
Bùdin-dòlina 4.6.1.1.
Bùhavac 4.1.2.3.
Bùnār 4.3.1.1.
Bùrevac 4.1.6.
Bùsnī dōlovi 4.1.4.
Butijérove kućetine 4.6.1.5.

C

Cărevina 4.5.1.
Cărigrād 4.5.1.
Cărina 4.5.1.
Cărić 4.1.4.
Cărina 4.1.4.
Cărovac 4.1.4.
Cărove dōlina 4.1.4.
Cărovica 4.1.4.
Căcina 4.6.2.2.
Căkvina 4.5.3.1.
Căkvine 4.5.3.1.
Căfnā gōra 4.1.2.3.
Căfnā kōrita 4.1.2.3.
Căfnī kŭk 4.1.2.3.
Crnōgrabi 4.1.4.
Căvenā grēda 4.1.2.3.
Căvica 4.1.2.3.
Č
Čăkljine 4.1.2.2.
Čătrnjavā gōmila 4.3.1.3.
Čăuševica 4.6.2.2.
Čălina 4.1.1.2.
Čălinjā gláva 4.4.2.2.
Čălinjāk 4.4.2.2.
Čăreci 4.4.1.1.
Čărinac 4.4.1.1.
Čărinice 4.4.1.1.
Čărjan 4.1.2.3.
Čăsvina 4.1.4.
Čăstā glāvica 4.1.2.3.
Čăstī dō 4.1.2.3.
Čărina lazētina 4.6.1.2.
Čăla 4.1.1.2.
Ĉ
Ĉăbudi 4.6.2.3.

Ĉăklina cŕkva 4.5.3.1.
Ĉăklin dō 4.5.3.1.
Ĉăkova gōmila 4.1.5.
Ĉăkovica 4.1.5.
Ĉăkovina 4.1.5.
Ĉăskovina 4.6.2.2.
D
Dămjăštica 4.6.2.2.
Dăbelā ljūt 4.1.2.2.
Dăbelī lŭg 4.1.2.2.
Dăbèlice 4.1.2.2.
Dăsin-Sèlo 4.6.1.5.
Dăljke 4.1.2.2.
Dō 4.1.1.1.
Dō nà Rŭdōj 4.1.3.
Dō pòd kućōm 4.1.3.
Dōbrā gōmila 4.5.2.
Dōbrāni 4.6.2.2.
Dobrùnica 4.6.2.2.
Dōla 4.1.1.1.
Dōlac 4.1.1.1.
Dōlina 4.1.1.1.
Dōlovi 4.1.1.1.
Dōnjā Bòbovišta 4.1.3.
Dōnjā čătrnja 4.1.3.
Dōnjā Glăvskā 4.1.3.
Dōnjā Tăleža 4.1.3.
Dōnjē Őrašje 4.1.3.
Dōnjī dō 4.1.3.
Dōnjī Mïonići 4.1.3.
Dōnjī tōri 4.1.3.
Dōnjī Zaplănik 4.1.3.
Drăganj-dō 4.6.1.1.
Drăgomīr 4.6.2.3.
Drăgulje 4.6.2.2.
Drăžin Dō 4.6.1.1.

- Drážinac* 4.6.2.2.
Drènova jàma 4.1.4.
Drènovica 4.1.4.
Drījēn 4.1.4.
Drúčev dô 4.6.1.1.
Dûbje 4.1.4.
Dùbokē dòline 4.1.2.2.
Dùbokī dô 4.1.2.2.
Dùbokī dðli 4.1.2.2.
Dùbokī dðlovi 4.1.2.2.
Dùbova gláva 4.1.4.
Dubòvīk 4.1.4.
Dùbrava 4.1.4.
Dùbravac 4.1.4.
Dùgā dòlina 4.1.2.2.
Dùgē dòline 4.1.2.2.
Dùgē nījve 4.1.2.2.
Dùgīne 4.1.1.2.
Dùgō kùćīšte 4.3.2.
Dûži 4.4.1.1.
Dùžice 4.1.2.2.
Dvòrišta 4.3.1.1.
Đ
Đèdići 4.6.2.3.
Đèrskā lǎstva 4.6.1.2.
Đèvice 4.5.2.
Đèvičkī klánac 4.5.2.
Đùkovicā 4.6.2.2.
Đúrđevīći 4.6.2.3.
Đúrovina 4.6.2.2.
G
Gāj 4.1.4.
Gājine 4.1.3.
Gàjtani 4.1.1.2.
Gàlije 4.1.1.2.
Gàlina pròdō 4.6.1.1.
Gàrevice 4.4.1.3.
Gèrušīci 4.6.2.3.
Glâskā 4.6.2.1.
Gláva 4.1.1.1.
Glaváševa vīnogradina 4.6.1.2.
Glà(v)skā 4.6.2.1.
Glàvskī dô 4.7.
Glávica 4.1.1.1.
Glávica 4.1.1.1.
Glìbnā lõkva 4.1.2.3.
Glögovačkā gláva 4.1.4.
Glûhā smòkva 4.1.4.
Gnjáčīn 4.6.2.1.
Gnñonica 4.1.2.3.
Gójev dô 4.6.1.1.
Gòjšina 4.6.2.2.
Gòlā Glávica 4.1.2.3.
Gòlī brījēg 4.1.2.3.
Gòlō břdo 4.1.2.3.
Gòlubov kāmēn 4.1.5.
Gòrnjā Bòbovišta 4.1.3.
Gòrnjā dòlina 4.1.3.
Gòrnjā Glàvskā 4.1.3
Gòrnjā krčevina 4.1.3.
Gòrnjā Tǎleža 4.1.3.
Gòrnjē Òrašje 4.1.3.
Gòrnjī dô 4.1.3.
Gòrnjī gāj 4.1.3.
Gòrnjī Mìonići 4.1.3.
Gòrnjī Zaplànīk 4.1.3.
Gòrūšī dðli 4.4.2.1.
Gòrūšje 4.4.2.1.
Gòslina 4.6.2.2.
Gostījēševica 4.6.2.2.
Gràbālje 4.1.4.
Gràbòvci 4.1.4.

- Gräbōve dōline* 4.1.4.
Gräbōve rüpe 4.1.4.
Gräbovica 4.1.4.
Gräbovice 4.1.4.
Grädac 4.3.1.2.
Grädci 4.3.1.2.
Grädina 4.3.1.2.
Grädine 4.3.1.2.
Grädište 4.3.1.2.
Grähova dōlina 4.4.1.1.
Grä(h)ovište 4.4.1.1.
Gräšišta 4.4.1.1.
Grävē njīve 4.4.1.1.
Gřbin dō 4.6.1.1.
Gřčkō grōblje 4.7.
Grūjičine kùcine 4.6.1.5.
Grēbeni 4.1.1.1.
Grēde 4.1.2.3.
Gūmnina 4.3.1.1.
Gūmnīšta 4.3.1.1.
H
Hárem 4.5.3.1.
Hljèbārnica 4.4.2.2.
Hřbačkī dō 4.1.1.1.
Hūm 4.1.1.1., 4.2.
Húmac 4.1.1.1.
I
Ìlijin vřh 4.5.3.1.
Ìlijina crkva 4.5.3.1.
Ìlijina glàvica 4.6.1.1.
Ìlijino břdo 4.6.1.1.
Ìvanj-křs 4.5.1.
Ìvanjica 4.6.2.2.
J
Jäbuka 4.1.4.
Jäčišta 4.8.
Jäkoš 4.6.2.3.
Jäma 4.1.1.1.
Jämina 4.1.3.
Jänjevac 4.4.2.1.
Jänjilē dōline 4.4.2.1.
Jänjilište 4.4.2.1.
Järev dō 4.1.5.
Järušin vřh 4.5.3.1.
Jäsēn 4.1.4.
Jasēnica 4.1.4.
Jäšina glàvica 4.6.1.1.
Jèđupak 4.7.
Jézevo břdo 4.1.5.
Jòvanova glàvica 4.6.1.1.
Jòvanj-träp 4.6.1.2.
Jòvanjä crkva 4.5.3.1.
Júšici 4.6.2.3.
K
Käbli 4.1.1.2.
Kalàbara 4.8.
Kälac 4.1.1.1.
Kalàđürđevici 4.6.2.3.
Käluderskē njīve 4.5.3.1.
Käluža 4.1.1.1.
Kämenice 4.3.1.1.
Kào 4.1.1.1.
Käoci 4.1.1.1.
Käočina 4.1.1.1.
Käpa 4.1.1.2.
Kapetánov dō 4.6.1.1.
Kärača 4.1.2.3.
Käramani 4.6.2.3.
Křjev-dō 4.6.1.1.
Křjevštica 4.6.2.2.
Křsnī dō 4.6.1.1.
Kitīn-stráža 4.6.1.4.

- Klăčina* 4.4.2.2.
Klădnjî dô 4.1.1.2.
Klădovî dô 4.1.1.2.
Kleftènik 4.5.2.
Klêtvenā gòmila 4.5.2.
Klîčanj 4.6.2.1.
Klîkovići 4.6.2.3.
Klopòtuška glàvica 4.1.2.3.
Kljènak 4.1.4.
Knèževa glàvica 4.5.1.
Kobiljáci 4.1.1.2.
Kòliba 4.3.1.1.
Kòlijèsov-dô 4.6.1.1.
Kòlòmnik 4.1.1.2.
Kòm 4.1.1.1.
Kònačnik 4.3.1.1.
Kònjištâr 4.4.2.1.
Koráceve kućetine 4.6.1.5.
Kòrita 4.1.1.1.
Kòsov dô 4.1.5.
Kòserice 4.1.1.2.
Kòštrikovac 4.1.4.
Kòštrikovačkî dô 4.1.4.
Kòštrikovica 4.1.4.
Kotári 4.4.2.1.
Kováčevac 4.6.2.2.
Kovăčina 4.6.2.2.
Krâjkovići 4.6.2.3.
Krâjnjî dô 4.1.2.1.
Krâljev stòlac 4.6.1.1.
Krâljevina 4.6.2.2.
Krăvljî dô 4.4.2.1.
Kr̂četo Klimènta 4.5.3.1.
Kr̂čevina 4.4.1.3.
Kr̂čevine 4.4.1.3.
Kremènice 4.1.2.3.
Kremènî Dô 4.1.2.3.
Kréštelica 4.1.2.3.
Krîvâ dòlina 4.1.2.2.
Krîvî dòlac 4.1.2.2.
Krivòdô 4.1.2.2.
Kr̂njevići 4.6.2.3.
Kr̂nji dô 4.1.2.2.
Kr̂st 4.5.2.
Kr̂stac 4.3.2.
Kr̂stača 4.5.3.1.
Kr̂ste 4.3.2.
Kr̂vāvā glàvica 4.5.2.
Krùbljāk 4.1.5.
Krùščice 4.1.4.
Krùševac 4.1.4.
Krùševica 4.1.4.
Krùška 4.1.4.
Kúcići 4.6.2.3.
Kučèrice 4.3.1.1.
Kučètine 4.3.2.
Kučètine u Zelènikama 4.1.3.
Küćišta 4.3.2.
Küćistine 4.3.2.
Kük 4.1.1.1.
Kúla 4.3.1.2.
Kulina 4.3.1.3.
Kúnak 4.1.4.
Kúnci 4.1.4.
Kúnjā gláva 4.1.5.
Kúnjā glàvica 4.1.5.
Kùpijenòvci 4.1.4.
Kùpinova 4.1.4.
Kùpinovac 4.1.4.
Kúrtovići 4.6.2.3.
Kutina 4.1.2.1.

L

Ladětina 4.1.3.
Läničevac 4.4.1.1.
Länište 4.4.1.1.
Läpja 4.6.2.2.
Làstelina 4.5.1.
Làstva 4.4.1.1.
Làzanj-stàza 4.3.2.
Làzārev dō 4.6.1.1.
Lazètina 4.4.1.3.
Lečèvišta 4.4.1.1.
Lečèvište 4.4.1.1.
Ledénac 4.1.2.3.
Ledènice 4.1.2.3.
Ledínak 4.1.1.1.
Lémova lõkva 4.6.1.1.
Lémovo òsoje 4.6.1.1.
Ljijáč 4.1.2.3.
Ljijēpā glàvica 4.8.
Ljijēpē vlàke 4.8.
Ljijēpō líce 4.8.
Ljijēve 4.1.2.1.
Ljipovac 4.1.4.
Ljipove krūške 4.1.4.
Ljijā ljūt 4.1.2.3.
Liš-dòlac 4.1.4.
Lòčitēg 4.5.1.
Lòkva 4.1.1.1.
Lòkva nà Veljōj gòri 4.1.3.
Lòkva nàd crīkvōm 4.5.3.1.
Lòkanj 4.1.1.1.
Lòkužina 4.1.1.1.
Lòkvanj 4.1.1.1.
Lòkvice 4.1.3.
Lopári 4.1.1.2.
Lòpate 4.1.1.2.

Lòpošnīk 4.1.4.
Lòznī dō 4.4.1.4.
Lòznīci 4.4.1.4.
Lũcilo 4.4.2.1.
Lũčkī dō 4.2.
Lũg 4.1.1.1.
Lúka 4.1.1.1.
Lúke 4.1.1.1.
Lũkovac 4.4.1.1.
Lúle 4.6.2.3.
Lũžina 4.1.1.1.

LJ

Ljekòva 4.6.2.1.
Ljèkovac 4.2.
Ljekòvica 4.6.2.2.
Ljekòvištica 4.2.
Ljubišnica 4.6.2.2.
Ljubòvac 4.6.2.2.
Ljubòvo 4.6.2.1.
Ljûti 4.1.2.3.

M

Màglavina 4.1.6.
Màjdan 4.4.2.2.
Màkljeni 4.1.4.
Mâlā làzina 4.1.3.
Mâlā mjèsečina 4.1.3.
Mâlā sùvoja 4.1.3.
Mâlā Zìravica 4.1.3.
Malàštica 4.1.3.
Mâlē plòče 4.1.3.
Mâlī dōli 4.1.3.
Mâlī pòrotak 4.1.3.
Mâlī ùcinac 4.1.3.
Mâlī ùšljivac 4.1.3.
Mâlō mikalo 4.1.3.
Màndića lõkva 4.6.1.1.

- Màrgītin vřt* 4.6.1.2.
Máric-Mèđine 4.6.1.2.
Márici 4.6.2.3.
Marioč 4.6.2.2.
Mârkov dô 4.6.1.1.
Màrtinov vřt 4.6.1.2.
Màstapića gâj 4.6.1.3.
Mätörnīci 4.4.1.4.
Mätörnīk 4.4.1.4.
Mêdā strána 4.1.5.
Mèđe 4.4.1.2.
Mèđine 4.4.1.2.
Mèhmedove dòline 4.6.1.1.
Metèriz 4.3.1.2.
Metèriza 4.3.1.2.
Metèriznica 4.3.1.2.
Metvènik 4.1.4.
Mícina gùstrijēna 4.6.1.2.
Midžòvān-kučètine 4.6.1.5.
Mihājlovica 4.6.2.2.
Miholjī dōli 4.5.3.1.
Mílic-dô 4.6.1.1.
Mílicev trãp 4.6.1.2.
Míliceva kučètina 4.6.1.5.
Mìlodràžje 4.6.2.1.
Miloševac 4.6.2.2.
Mìlovān-brijēg 4.6.1.1.
Mílove tòrine 4.6.1.2.
Milòvina 4.6.2.2.
Mìonići 4.6.2.3.
Mírac 4.3.1.1.
Mìskinove kučètine 4.6.1.5.
Mlàtori 4.1.1.2.
Mlijèčnā glàvica 4.1.4.
Mlijèčnī Ìlijin vřh 4.1.4.
Mlijèčnō 4.1.4.
Mòkrī dô 4.1.2.3.
Mřcinī dô 4.6.1.1.
Mřkljine 4.1.2.3.
Mřkosin brijēg 4.6.1.1.
Mřnjići 4.6.2.3.
Mřšavi tēg 4.5.1.
Mùčilo 4.5.1.
Mùtvica 4.1.1.2.
N
Nàlūče 4.1.3.
Navijácā dòlina 4.1.6.
Nèbregovina 4.1.2.2.
Nènovići 4.6.2.3.
Nèvjestina dòlina 4.5.2.
Nèvjestina jàma 4.5.2.
Nikolin Dô 4.6.1.1.
Nikoljā cřkva 4.5.3.1.
Nikoljā dòlina 4.6.1.1.
Nòvā čàtrnja 4.1.3.
NJ
Njīve 4.4.1.1.
O
Obàdica 4.6.2.2.
Obješènjāk 4.1.2.3.
Òblā glàvica 4.1.2.2.
Obòdina 4.1.1.2.
Obòrina 4.4.2.1.
Òbrđe 4.1.2.1.
Òdrnjā ljūt 4.4.1.4.
Ògrada 4.4.2.1.
Ògrade 4.4.2.1.
Òkladnik 4.4.2.1.
Òkrča 4.4.1.3.
Òkrčje 4.4.1.3.
Òkrke 4.4.1.3.
Òpāljenā dòlina 4.4.1.3.

- Opasònik* 4.1.1.2.
Öplíceva lõkva 4.6.1.1.
Öpūce 4.3.2.
Örah 4.1.4.
Örānī dō 4.4.1.3.
Örānī dōci 4.4.1.3.
Örašje 4.1.4.
Örašnica 4.1.4.
Orlòvíc 4.1.5.
Ösmanove grēde 4.6.1.1.
Ösōje 4.1.2.1.
Ösōjnā glāvica 4.1.2.1.
Ösōjnā 4.1.2.1.
Östōjna dōlina 4.6.1.1.
Östrožac 4.3.1.2.
Östrožnica 4.3.1.2.
Öšečenā 4.4.1.3.
Öšišta 4.4.2.2.
Öšljī dō 4.1.5.
Öštrā glāvica 4.1.2.2.
Öštrī vřh 4.1.2.2.
Öštrō břdo 4.1.2.2.
Otāri 4.5.3.1.
Övčā 4.4.2.1.
Övčī dō 4.4.2.1.
P
Pādalište 4.4.2.1.
Pāpratník 4.1.4.
Pāre 4.1.2.3.
Pāzīšte 4.3.1.2.
Pēcina 4.1.1.1.
Pèlijēši 4.1.1.2.
Pènjalo 4.1.1.1.
Pepèlīč 4.1.2.3.
Pepèlīče 4.1.2.3.
Pepèljevac 4.4.1.3.
Pèrišina plōča 4.6.1.1.
Pérovi tòri 4.6.1.2.
Pètinja 4.6.2.1.
Pètinja glāvica 4.6.1.1.
Pètkovići 4.6.2.3.
Pètrov brījēg 4.5.3.1.
Pètrova glāvica 4.5.3.1.
Pètrove dōline 4.6.1.1.
Pètrovica 4.5.3.1.
Pètrovići 4.6.2.3.
Pičevina 4.6.2.2.
Pijavica 4.1.2.3.
Pijavičkē glāvica 4.2.
Pištetskē kučetine 4.2.
Pjěščanī kùk 4.1.2.3.
Pjěščine 4.1.2.3.
Pjěščinov kùk 4.1.2.3.
Pjěšivā 4.1.2.3.
Plačòvođa 4.8.
Plànīk 4.1.1.1.
Piškućišta 4.3.2.
Pištet 4.1.1.1.
Plândište 4.4.2.1.
Plànikova glāvica 4.1.4.
Plànikovac 4.1.4.
Plitkī dō 4.1.2.2.
Plōče 4.1.2.3.
Plōčje 4.1.2.3.
Plōčnā gláva 4.1.2.3.
Pod Pòd(h)ūmnice 4.1.3.
Pòbrđe 4.1.2.1.
Pòcēlje 4.3.2.
Počivala 4.4.2.1.
Počivalac 4.4.2.1.
Pòdi 4.4.1.1.
Pòdlūg 4.1.3.

- Podljèkōvlje* 4.1.3.
Pòdsēlje 4.3.2.
Pòdstijēnjāk 4.1.2.3.
Pòdšakoša 4.4.1.3.
Pòdupolje 4.1.2.1.
Pòdvori 4.4.1.1.
Pògārenā glāvica 4.4.1.3.
Pokošēnik 4.4.1.3.
Pòlje 4.1.1.1.
Poljica 4.1.1.1.
Poljice 4.1.1.1.
Pòljišnica 4.2.
Pòplāce 4.1.1.2.
Pòrāce 4.1.2.1.
Pòrotak 4.1.1.1.
Pòthūmnica 4.1.3.
Potkòbilja 4.1.5.
Potkòrito 4.1.3.
Pòtkrājnica 4.1.2.1.
Pòtkučina 4.1.3.
Pòtkučnice 4.1.2.1.
Pòvřš 4.1.2.1.
Pòžabja 4.1.5.
Pràljivci 4.1.2.3.
Prāvice 4.6.2.3.
Přčevī dō 4.1.5.
Prèdlokva 4.1.3.
Prèmišlja/Prèmišlje 4.6.2.1.
Prénslo 4.1.1.1.
Prèslo 4.1.1.1.
Prèvrāce 4.1.3.
Prìbjenovica 4.1.2.1.
Prìbōjci 4.1.2.1.
Prìčī dōlovi 4.1.2.1.
Prijévoj 4.1.1.1.
Prénslo 4.1.1.1.
Prisōje 4.1.2.1.
Prisōjnā glāvica 4.1.2.1.
Prisōjnā strāna 4.1.2.1.
Pròkos 4.4.1.3.
Pròšēk 4.4.1.3.
Provàlija 4.1.1.1.
Pršīn dōlac 4.6.1.1.
Přvā dōlina 4.1.3.
Püč 4.1.1.1.
R
Rādevića lèđīne 4.6.1.1.
Rādijev dō 4.6.1.1.
Radòglavica 4.8.
Rādova lazètina 4.6.1.2.
Rādovān-ždrijélo 4.6.1.1.
Rādovina 4.6.2.2.
Rānjskā dōlina 4.4.1.4.
Rāpe 4.1.2.3.
Rāsadišta 4.4.1.1.
Ráskrsnica 4.3.2.
Rásolje 4.1.1.2.
Rāsov dō 4.1.1.2.
Rāsova 4.1.1.2.
Rāsova glāvica 4.1.1.2.
Rāsova pròdō 4.1.1.2.
Rāsovac 4.1.1.2.
Rāsovi 4.1.1.2.
Rástova glāvica 4.1.4.
Rástove dōline 4.1.4.
Rāšovići 4.6.2.3.
Rátin-dō 4.6.1.1.
Rātkova glāvica 4.6.1.1.
Ravānina 4.1.1.1.
Rāvni 4.1.1.1.
Rāvnē glāvice 4.1.2.2.
Rāvnī dō 4.1.2.2.

- Rázdôlje* 4.3.2.
Rázgājci 4.3.2.
Rāžište 4.4.1.1.
Rèpište 4.4.1.1.
Rēsna glàvica 4.1.2.3.
Rèva 4.1.2.3.
Ribòjāk 4.4.2.2.
Rīda 4.1.2.3.
Rīda lòkva 4.1.2.3.
Rijèčkò břdo 4.7.
Rīsova ljūt 4.1.5.
Rīvina 4.1.2.3.
Rójā-brījēg 4.6.1.1.
Rójē-dòlina 4.6.1.1.
Rójeva čātrnja 4.6.1.2.
Rômač 4.7.
Ròrāčkī dō 4.6.1.1.
Ròsunjī dō 4.1.6.
Ròvanj 4.1.1.1.
Rovànjina 4.1.2.3.
Řt 4.1.1.1.
Rùbetina 4.1.1.2.
Rùdina 4.1.1.1.
Rùdō 4.1.1.2.
Rùď/Rùž-dō 4.6.1.1.
Rùjev brījēg 4.1.4.
Rùjevī dđlovi 4.1.4.
Rùpe 4.1.2.3.
Rùpine 4.1.2.3.
Rùpnī Dō 4.1.2.3.
Rùpnī dō 4.1.2.3.
Rùpnī dđli 4.1.2.3.
Rùžetin vřh 4.6.1.1.
Rúžića gúmno 4.6.1.2.
Řveč 4.3.1.1.
Řžanā 4.4.1.1.
- Řžanī dđli* 4.4.1.1.
Řžīšće 4.4.1.1.
S
Sacìvīšte 4.4.1.1.
Sálkova dđlina 4.6.1.1.
Sávin-dō 4.6.1.1.
Sávino břdo 4.6.1.1.
Sèlišta 4.3.2.
Sèlište na Rùdini 4.1.3.
Seòce 4.3.2.
Sijèčjē lúke 4.4.1.3.
Sijérkovačkā glàvica 4.1.4.
Sīljenove grēde 4.1.4.
Símmove grēde 4.6.1.1.
Sječēna 4.4.1.3.
Sjenòkos 4.4.1.3.
Sjenòkosi 4.4.1.3.
Sjèrića glàvica 4.1.4.
Skālac 4.3.1.1.
Skròbutnjāk 4.1.4.
Slāvogóstići/Slā(v)gostići 4.6.2.3.
Slīmnica/Slīvnica 4.1.1.1.
Smòkòvlje 4.1.4.
Smřdēća 4.1.2.3.
Smřdljikova dđlina 4.1.4.
Söblin-dō 4.2.
Söblina 4.1.2.3.
Sòjāk 4.1.5.
Söpōštica 4.1.2.3.
Söpra 4.1.1.2.
Spārožići 4.6.2.3.
Spāsov křst 4.5.3.1.
Spāsova gláva 4.5.3.1.
Spāsova glàvica 4.5.3.1.
Spīle 4.1.1.1.
Spīline 4.1.3.

Srèdnjī dōlovi 4.1.3.

Srñjāk 4.1.5.

Stäje 4.3.1.1.

Stàmenovī brījēg 4.6.1.1.

Stànišin dō 4.6.1.1.

Stànīšte 4.4.2.1.

Stânjevina 4.6.2.2.

Stäpi-břdo 4.1.1.2.

Stârē küće 4.3.2.

Stârī dō 4.1.3.

Stârō sèlo 4.3.2.

Stijēnje 4.1.2.3.

Stòjanova gláva 4.6.1.1.

Stòjanova lõkva 4.6.1.1.

Stòjanovo òbrðe 4.6.1.1.

Stòjča 4.6.2.1.

Stojčev dō 4.6.1.1.

Stòlje 4.1.1.2.

Stràhinj-dō 4.6.1.1.

Strána 4.1.1.1.

Stràšivac 4.5.2.

Strâšnē gòmile 4.5.2.

Strâžište 4.3.1.2.

Strâžnica 4.3.1.2.

Strèljac 4.6.2.3.

Strijéževice 4.1.5.

Strmòglāvnica 4.1.2.2.

Strmòglāvnice 4.1.2.2.

Strùga 4.1.1.1.

Strùžica 4.1.3.

Strùžina 4.1.3.

Stübica 4.3.1.1.

Stüblenik 4.3.1.1.

Sùceska 4.1.1.1.

Süec-vřh 4.8.

Svätškā dōlina 4.5.2.

Svêtā Nèðēljka 4.5.3.1.

Svrđline 4.1.1.2.

Š

Šàkar-lazètina 4.1.2.3.

Šánač Lûčìn grádci 4.3.1.2.

Šä(o)nīk 4.8.

Ščènovac 4.1.2.3.

Šcépànuša 4.5.3.1.

Šērovica 4.6.2.2.

Ševřljāk 4.1.2.2.

Šikavišta 4.1.2.3.

Šīlišta 4.4.2.1.

Šīlište 4.4.2.1.

Šīpak 4.1.4.

Šīpovac 4.1.4.

Škòlskā čātrnja 4.3.1.1.

Štřbica 4.1.2.2.

Šüma 4.1.4.

Šurjánov kük 4.6.1.1.

Šüşnjara 4.1.4.

T

Tètikovina 4.1.4.

Tijetin dō 4.6.1.1.

Timor 4.1.2.3.

Tólin-dō 4.6.1.1.

Tòljenō 4.6.2.1.

Tôr 4.4.2.1.

Tórak 4.4.2.1.

Tòrina 4.4.2.1.

Tòrine 4.4.2.1.

Tòrnjī dō 4.4.2.1.

Törovi 4.4.2.1.

Träp 4.4.1.1.

Trâvnē dóle 4.1.2.3.

Trèbinjskā šüma 4.7.

Trèbinjskō pòlje 4.7.

- Trèbīšnjica* 4.2.
Trèsibröd 4.5.3.2.
Trèštine 4.5.3.2.
Trètica/Trètina 4.5.1.
Trijèbanj 4.6.2.1.
Trijèskavac 4.5.3.2.
T̀rnova glàvica 4.1.4.
T̀rnova prödö 4.1.4.
T̀rnovac 4.1.4.
T̀rnove dòline 4.1.4.
T̀rnovī dō 4.1.4.
T̀rnovī dōli 4.1.4.
T̀rnovica 4.1.4.
Tröjīčina glàvica 4.5.3.1.
Tr̀skova dòlina 4.1.4.
T̀pānci 4.1.2.2.
T̀panj 4.1.2.2.
- U**
Ûbō 4.3.1.1.
Ûbōca 4.3.1.1.
Ûgljenak 4.4.2.2.
Ûlice 4.3.2.
Ûskoplje 4.1.1.1.
Ûšnē mèđe 4.6.1.2.
Ûštica 4.8.
Ûtnjā kòrita 4.1.5.
Ûvjéca 4.8.
Ûvor 4.1.1.2.
Ûzdōlja 4.1.2.1.
- V**
Váljališta 4.4.2.1.
Vānda 4.8.
Vār 4.4.2.2.
Vārina cfkva 4.5.3.1.
Vārñā glàvica 4.5.3.1.
Vàrdār 4.3.1.2.
Vèles-dō 4.5.3.2.
- Vèlikā glàvica* 4.1.3.
Vèlikā gòmila 4.1.3.
Vèlikā mjèsečina 4.1.3.
Vèlikā njīva 4.1.3.
Vèlikā sùvoja 4.1.3.
Vèlikā tòrina 4.1.3.
Vèlikā Zìravica 4.1.3.
Vèlikē grüde 4.1.3.
Vèlikē plöče 4.1.3.
Vèlikī dō 4.1.3.
Vèlikī pòrotak 4.1.3.
Vèlikī učinac 4.1.3.
Vèlikī ùšljivac 4.1.3.
Vèlikī vr̃v 4.1.3.
Vèlikō mikalo 4.1.3.
Vèljā glàvica 4.1.3.
Vèljā gòra 4.1.3.
Vèljā strána 4.1.3.
Vèzac 4.1.1.2.
Vìdovo gròblje 4.6.1.6.
Vijénac 4.1.1.2.
Vìlice 4.1.1.2.
Vilinjāk 4.5.3.2.
Vinogrādi 4.4.1.4.
Vinogradina 4.4.1.4.
Vinogradine 4.4.1.4.
Visočnīk 4.1.2.1.
Visokā glàvica 4.1.3.
Visokī dúb 4.1.4.
Višina dòlina 4.6.1.1.
Višnjica 4.1.2.1.
Vitáljev dō 4.6.1.1.
Vitáljevi dōlovi 4.6.1.1.
Vitāsovina 4.6.2.2.
Vitī grāb 4.1.4.
Vítov kōš 4.6.1.4.
Vjètrenō 4.1.6.

- Vjetrèuša* 4.1.6.
Vládnicā 4.8.
Vládničkī dô 4.2.
Vláka 4.4.1.1.
Vláke 4.4.1.1.
Vlašktī opasaònik 4.7.
Vlaštica 4.8.
Vòdenā strùga 4.1.2.3.
Vòdenī ševrljak 4.1.2.3.
Vòdica 4.1.1.1.
Vòlijac/Vòlujac 4.1.5.
Volòdijēnci 4.4.2.1.
Vòlujačkō pòlje 4.7.
Vòlujak 4.1.4.
Vòšnjī dô 4.8.
Vóznice 4.3.2.
Vrànja 4.1.2.3.
Vrànjina 4.1.2.3.
Vràštica 4.1.4.
Vràštice 4.1.4.
Vrécine stàje 4.6.1.2.
Vrtijēljka 4.1.6.
Vrtijénjak 4.1.6.
Vřh 4.1.1.1.
Vřti 4.4.1.1.
Vřtine 4.4.1.1.
Vrùlja 4.1.1.1.
Vûč-kào 4.1.5.
Vúcjā glàvica 4.1.5.
Vùčkove dòline 4.6.1.1.
Vùkas 4.6.2.3.
Vukòdò 4.1.5.
Vùkojev dô 4.6.1.1.
Vùkovići 4.6.2.3.
Vùleševića kučètina 4.6.1.5.
Vùletine lazètine 4.6.1.2.
- Z**
Zábrðe 4.1.2.1.
Záčula 4.1.3.
Zágoni 4.4.2.1.
Zagràdīnje 4.1.3.
Zàgràždenā dòlina 4.4.1.3.
Zàjablānje 4.1.4.
Zákùčje 4.1.2.1.
Zàkuće 4.1.3.
Záložnice 4.4.2.1.
Zànověće 4.1.4.
Zanòvetnice 4.1.4.
Zàonik 4.5.2.
Zaplànik 4.1.3.
Zàsojača 4.1.3.
Záseci 4.1.1.1.
Zásék 4.1.1.1.
Závršje 4.1.2.1.
Závršnica 4.1.2.1.
Zěčišta 4.1.5.
Zèlenī dùb 4.5.2.
Zelénike 4.1.4.
Zèlénje 4.1.2.3.
Zgràde 4.3.1.1.
Zìravica 4.3.1.2.
Zlàtār 4.6.2.3.
Zmǎjine dòline 4.1.5.
- Ž**
Žànjevac 4.6.2.2.
Žènskō břdo 4.5.2.
Žívin dô 4.6.1.1.
Žívō kùcíšte 4.3.2.
Žljēb 4.1.1.2.
Žùkov dô 4.1.4.
Žùkovac 4.1.4.
Žùkovica 4.1.4.

